

7993

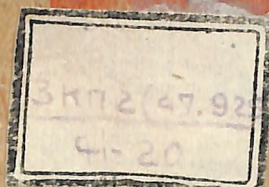

Հ. Կ. (Բ) Կ.

IX

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

**ՀԿ(Բ)Կ ԿՎՀ-Ի
ՀԱԾՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՀԿ(Բ)Կ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ**

ԿՈՒՍՆՐԱՏ 1934

3KП2(47.925)

24 SEP 2006

9-20

Պրիւտարներ ընդր յնըկըներէ, միացե՛ք

1 DEC 2009

Ա. ԳԱԼՈՅԱՆ

ՀԿ(Բ)Կ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ
ՎԵՐԱՀՍԿԻՉ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀԿ(Բ)Կ Զ-ԴԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ

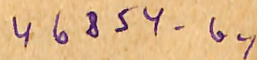
13249

ԿՈՒՍՀՐԱՏ

1994

ՅԵՐԵՎԱՆ

7993

Партиздат ЦК КП(б)А
Э р и в а н ь 1934

Առանձնապես խոշոր են մեր նվաճումները գյուղատնտեսութ-
յան սոցիալիստական վերակառուցման բնագավառում: Կոլտըն-
տեսային կարգը գյուղում հաղթանակեց վերջնականապես և հաս-
տատապես: Համատարած կոլեկտիվացման հիման վրա Խորհրդա-
յին Միության վճռական շրջաններում վերացնելով կուլակուլթյունն
իրև զասակարգ, ջախջախելով մեր թշնամիներին բացահայտ ու
զարանամուտ բոլոր վտանգությունները, մենք կարողացանք
իրագործել ընկ. Ստալինի պատմական ցուցումները՝ գյուղի աշ-

խատանքի մասին, ուղղելով յեղած առանձին թերություններն ու սխալները: Մեզ հաջողվեց արագ կերպով առաջ տանել կոլտնտեսությունների բուրժնիկացման և կոլտնտեսականներին ունեւոր դարձնելու գործը:

Այսօր ամբողջ կուսակցութեանը, մեր յերկրի բոլոր աշխատավորները բռնն վոգեւորութեամբ պատրաստվում են դիմավորելու 17-րդ համագումարը, վորը կոչված է ի մի ամփոփելու բուրժնիկյան կուսակցութեան հաղթական պայքարի արդյունքները և նշելու անդամակարգ սոցիալիստական հասարակութեան կերտման՝ յերկրորդ հնգամյակի կոնկրետ ուղիները:

Նախորդ շրջանի մեր աշխատանքի փայլուն արդյունքները գալիս են մի անգամ ևս ապացուցելու, վոր ճիշտ է այն ուղին, վորով առաջ է տանում մեր յերկրը լենինյան կուսակցութեանը և նրա հանձարեղ առաջնորդ ընկ. Ստալինը:

1933 թ. մեր աշխատանքի արդյունքները կրկին անգամ ապացուցում են տնտեսութեան սոցիալիստական սխտեմի առավելութեանը՝ կապիտալիստական սխտեմի նկատմամբ: Այն ժամանակ, յերբ կապիտալիստական յերկրներում գնալով խորանում է տնտեսական ճգնաժամը և ավելի ու ավելի յեն սրվում իմպերիալիստական յերկրների թե՛ արտաքին և թե՛ ներքին անլուծելի հակասութեանները, յերբ որեց-որ աճում է միլիոնավոր մասսաների գործադրկութեանն ու ծայր աստիճանի յե հասնում աղքատութեանը, այդ նույն ժամանակ խորհրդային Սոցիալիստական Մեծ Միութեանն այն միակ յերկիրն է, վորը վիթխարի քայլերով առաջ է ընթանում հաղթանակից դեպի հաղթանակ:

Հաշվետու շրջանում հսկայական չափով աճել է բանվոր դասակարգը, ավելի ևս ամրապնդվել է պրոլետարիատի դիկտատուրան և կոմունիստական կուսակցութեանը:

Այսօր ավելի քան յերբեք անպարտելի յեն դարձել խորհրդային Միութեան դիրքերը միջազգային մասշտաբով: Դրա պերճախոս ապացույցը կարող է ծառայել բուրժուական մի շարք յերկրների հետ չհարձակվելու պայմանագրեր կնքելը, Ամերիկայի հետ նորմալ հարաբերութեանների հաստատումը և ԽՍՀՄ-ի պաշտպանունակութեան վիթխարի աճումը:

Սոցիալիստական հաղթարշավից հետ չի մնում նաև Անդրը-կովկասը: Համկ(բ)Կ Կենտկոմի 1931 թ. հոկտեմբերի 31-ի պատ-

մական վորոշման կենսագործմամբ Անդրկովկասի կուսակցական կազմակերպութեանները ձեռք են բերել խոշոր հաջողութեաններ, վորոնց հեղինակավոր գնահատականը տվեց կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտեյի որդան «Պրավդա»-ն, մատնանշելով, թե «Անդրկովկասում մարդիկ սկսում են խոշոր գործեր կատարել, գործեր, վորոնք մեր դարաշրջանի բովանդակութեանն են կազմում»:

Այս գնահատականը խոսում է այն վիթխարի ստեղծագործական աշխատանքի մասին, վոր վերջին յերկու տարում ծավալեցին Անդրկովկասի կապիտալիստական կազմակերպութեանները՝ Անդրյերկոմի և ընկ. Բեխալի բուրժնիկյան ճիշտ դեկավութեամբ: Մենք հսկայական հաջողութեաններ ձեռք բերինք նավթի հանույթի ընդարձակման ասպարեզում, նորանոր հիդրոէկայաններ ու գործարաններ կառուցելու, գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման և մեր դաշտերի վոռոգման, Միութեան յերկրորդ բամբակագործական բազայի ամրացման ասպարեզում, ինչպես նաև ցիտրուսային կուլտուրաների, թեյի, ծխախոտի տարածութեանների ընդարձակման ուղղութեամբ:

Խորհրդային Հայաստանը, վորպես Սոցիալիստական Խորհրդային Միութեան մի անբաժան մասը, սոցիալիզմի կառուցման ճակատում միշտ ել ընթացել է խորհրդային Միութեան մյուս յերկրների հետ համաքայլ: Հայաստանի բուրժնիկները, խորհրդային Միութեան ու առանձնապես Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի անմիջական ոգնութեամբ, մեր յերկրը ցարական գաղութից վերածեցին փարթաւոր հարգացող ու ծաղկող ինդուստրիալ-ագրարային յերկրի: Կառուցվել ու շահագործման են հանձնվել տասնյակ նորանոր գործարաններ: Հենց միայն վերջին տարվա ընթացքում գործարկվեցին այնպիսի հսկաներ, ինչպիսիք են՝ Ձորագետի հիդրոէկայանը, Յեմհետի գործարանը, Դարաքիւղիսայի Գիմիական կոմբինատը և այլն: Հիմնական վերակառուցման յե յենթարկվում մեր պղնձաարդյունաբերութեանը: Մենք ձեռնարկել ենք այնպիսի հսկաների կառուցմանը, ինչպիսիք են Կառնուկի կոմբինատը, Չանգվի ելեկտրոէկայանների կառուցումը, Ագարակը, վորը խորհրդային Միութեանը տալու յե խոշոր քանակութեամբ դեֆիցիտային մոլիբդեն: Ահա այս և բազմաթիւ այլ նվաճումներ հիմնովին փոխել են մեր յերկրի տնտեսական քարտեզը:

Ընթացիկ շրջանում հսկայական աշխատանք է կատարված գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման ասպարեզում, գյուղում վերջին տարվա ընթացքում զգալի չափով ավելացավ կոլտնտեսային ցանքերի տարածությունը ու բարձրացավ բերքատվությունը, կոլտնտեսություններին մեծ մասը կազմակերպչորեն, տնտեսապես ու քաղաքականապես ամրապնդվեց, բարձրացավ կոլտնտեսական ներքին խոշոր մասի նյութական-կենցաղային դրությունը:

Մեծ են նաև մեր նվաճումները կուլտուրական շինարարության ասպարեզում. հսկայական ստեղծագործական աշխատանք է կատարված՝ բովանդակությամբ պրոլետարական, ձևով ազգային կուլտուրայի կերտման ուղղությամբ: Հիմնվել են հարյուրավոր նոր կուլտուրական ձեռնարկություններ, վորոնց թվում հրապարակական քանակությամբ նոր դպրոցներ, բուհեր, տեխնիկումներ, թատրոն, կինո, թերթեր, գրականություն և այլն:

Ընկերներ, այս բոլոր նվաճումները մենք ձեռք ենք բերել շնորհիվ կուսակցության գլխավոր գծի ճիշտ կիրառման, Անդրբյերկովի ու Հե(բ) Կենտկոմի ստալինյան ղեկավարության, շնորհիվ դասակարգային թշնամու և ամեն գույնի ոպորտունիզմի դեմ մղվող ջախջախիչ ու անհաշտ պայքարի:

Անկասկած, Հայաստանի կուսակցական կազմակերպություններն այդ պայքարում գաղափարապես և քաղաքականապես ամրապնդվել ու աճել են, այսօր ամրապնդվել են նրանց շարքերը:

Վեր է ամեն կասկածից, վոր ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն, իր որդանների հետ միասին, խոշոր դեր է կատարել այդ պայքարի և նվաճումները ձեռք բերելու գործում: Յեղնելով ՀամԿ(բ) Կենտկոմի հոկտեմբերի 31-ի վորոշումից ու ընկ. Ստալինի հռչակարյան պլենումում սոված ցուցումներից, ԿՎՀ-ԲԳՏ որդանները հսկայական աշխատանք են կատարել վերակառուցելու համար իրենց գործունեությունը կուսակցության վորոշումների ճշգրիտ կիրառման համար մղվող պայքարի ու ժեղացման ուղղությամբ, բարձրացրել են կուսակցական կազմակերպությունների զգաստությունը, կարողացել են ել ավելի համախմբել կուսակազմակերպությունները մեր կուսակցության գլխավոր գծի անշեղ կիրառման շուրջը:

ԿՎՀ-ԲԳՏ-Ի ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

Ընկեր Խանջաճն արդեն մանրամասնորեն կանգ առավ Հայաստանի արդյունաբերության նվաճումների, թերությունների ու խնդիրների վրա:

Հնգամյակի կատարումն իրոք վոր հիմնական փոփոխության յենթարկեց Հայաստանի արդյունաբերությունը, կառուցվեցին ու գործարկվեցին վոչ միայն տասնյակ նոր գործարաններ, այլև մեր նախկին գործարաններում աշխատանքի դրվեցին նոր մեքենաներ, նոր սարքավորումներ, վորոնք պահանջում են բոլորովին յայ վերաբերմունք: Հին տեխնոլոգիական պրոցեսներն իրենց տեղը դեջեցին նոր բարդ պրոցեսների. փոխվեցին նաև աշխատանքի կազմակերպման ձևերը: Այս պայմաններում ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի հիմնական խնդիրն եր՝ հետևել արդյունաբերական ձեռնարկությունների պլանների կատարմանը, տեխնիկայի յուրացմանը, ինքնարժեքի իջեցմանը, աշխատանքի արտադրողականության բարձրացմանն ու արտադրված ապրանքների վորակի լավացմանը:

Այս բոլորին զուգընթաց, մենք զբաղվել ենք նաև ՀամԿ(բ) Կենտկոմի՝ Դոնբասի մասին ընդունած վորոշման կապակցությամբ մեր արդյունաբերության ղեկավարման ձևերը վերակառուցելու կոնկրետ խնդիրներով:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում մենք խոշոր աշխատանք ենք կատարել պղնձարդյունաբերության վերակառուցման ուղղությամբ: Ինչպես անցյալ տարի, նույնպես և այս տարի, մենք հիմնական ուսումնասիրության յենթարկեցինք մեր պղնձարդյունաբերության աշխատանքը և Կենտկոմի հետ միասին մի շարք միջոցներ ենք ձեռք առել պղնձի արդյունաբերությունը հետազայում առաջ մղելու համար: Այստեղ հատուկ ուշադրություն ենք դարձրել հետախուզական աշխատանքներին: Հարցն այն է, վոր պղնձարդյունաբերության մեջ հետախուզական աշխատանքն ակներև կերպով թերազնահատվել է անցյալում. հետախուզական աշխատանքի պլանները տարեց-տարի կրճատվել են: Յեթե, որինակի համար, 1931 թ. հետախուզական հորատման պլանը Ալահվերդում կազմում եր—7.000 մետր, ապա 1932 թվին նա արդեն կազմում եր 6.100, իսկ 1933 թ. իջնում է մինչև

4.000 մետրի: Հատուկ նշանակութիւն տալով պղնձաարդյունաբերութեան հետախուզութեանը, ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն ամենաակտիւ մասնակցութիւնն ունեցավ հուլիս ամսին Ալլահվերդում կայացած հետախուզական կոնֆերանսին: Միտեմատիկ կերպով հետեւելով պղնձաարդյունաբերութեանը, մենք հայտաբերեցինք և ուղղեցինք Աշխոդդոմատի ու ՀԱՄԽ-ի վորոշ աշխատողները՝ աշխատավարձի բնագումարում թույլ տված սխալները:

Հովտեմբեր ամսին մենք կրկնակի ստուգում կատարեցինք Կենտկոմի և ԿՎՀ-ի վորոշումների իրազորման կապակցութեամբ: Ստուգումը ցույց տվեց, վոր Պղնձաարդյունաբերութեան Տրեստը դեռ հիմնովին չի վերակառուցել իր աշխատանքը: Անդրկովկասի Գունավոր Մետաղը և նրա կոմբինատները դեռ չեն դարձել պղնձաարդյունաբերութեան ղեկավարութեան իսկական մարտական շտաբ, դեռ չեն վերակառուցված և ուժեղացված ստորին արտադրական ողակները, հանքահոր չեն ուղարկված անհրաժեշտ քանակութեամբ ինժեներ-տեխնիկների լավագոյն կադրեր: Ստուգումը ցույց տվեց, վոր այդ բոլորի հետևանքով պլանները դեռ շարունակում են թերակատարվել, անհրաժեշտ աշխատանք չի ծավալված պղնձաարդյունաբերութեան վորակական ցուցանիշները բարձրացնելու համար:

Առանձին ուղադրութիւն դարձնելով պղնձաարդյունաբերութեան խնդիրներին, մենք հատուկ միջոցներ ենք մշակել ու կիրառել նաև կապիտալ շինարարութեան ուղղութեամբ:

Յեւ վերջապես՝ ԿՎՀ-ԲԳՏ ակտիւ մասնակցութիւն ցուցաբերեց Միութեան ծանր արդյունաբերութեան հատուկ եքսպեդիցիայի աշխատանքներին, մեր պղնձաարդյունաբերական խնդիրները կրկին անգամ քննութեան յենթարկվեցին արդեն նոր պայմաններում, պղնձի ու մոլիբդենի հայտաբերված նոր պաշարների լիակատար ոգտագործման հարցի կապակցութեամբ:

* * *

Ինչպես ձեզ հայտնի յի, մեր արդյունաբերութեան եներգետիկ բազան հանդիսանում են մեր ելեկտրակայանները, վորոնց բավարար և անխափան աշխատանքից է կախված մեր գործարանների արդիւնաւանների կատարումը: Սակայն այս գծով մենք ունեցանք լուրջ ձեղքվածքներ ու բացեր, վորոնք ժամանակին յերևան հանվեցին ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի կողմից: Բավական է նշել, վոր

միայն թեթև արդյունաբերութեան ձեռնարկութիւններում, ութ ամսվա ընթացքում, ելեկտրակայանների անբավարար աշխատանքի պատճառով ընդհանուր պարապուրդները կազմել են 22 տոկոս, վորը հավասար է—2.500.000 ժամվա աշխատանքի: Ահա թե ինչու մենք հաշվետու ժամանակամիջոցում հատուկ ուղադրութիւն ենք դարձրել մեր ելեկտրակայանների աշխատանքի բարելավմանը: Միքանի անգամ ուսումնասիրված են յեղել Ձորագետի, Լենինականի ելեկտրակայանները, ուսումնասիրվել է նաև ելեկտրասարքավորումների մոնտաժային աշխատանքը: Ընթացիկ շրջանում եր, վոր զբաղվեցինք նաև Համամիութենական Ելեկտրատեխնիկական Միավորման բաժանմունքի խնդրով և ստիպված յեղանք, այնտեղ յեղած թերութիւնների պատճառով, հանել աշխատանքից և պատժել մի շարք ղեկավար ընկերների:

* * *

Հայաստանի աշխարհագրական դիրքն ու բնական հարստութիւնները լայն հնարավորութիւն են ընձեռում Հայաստանում զարգացնելու շինանյութեր արտադրող արտադրական ձեռնարկութիւնները (տուֆ, պեմզա, կրաքար, աղյուս, պեմզա-բետոնի բլոկներ, գրանիտ, մարմար և այլն): Ուստի և բնական է այն խոշոր ուղադրութիւնը, վոր հաշվետու ժամանակաշրջանում մենք դարձրել ենք այդ գործարանների և ձեռնարկութիւնների աշխատանքի վրա՝ մեր շինանյութերի արդյունաբերութեան մեջ յեղած թերութիւններն ու բացերը վերացնելու նպատակով: Ուսումնասիրութեան են յենթարկված Փամբակի գրանիտի գործարանը, ավարուի կրի, Յերևանի մարմարի, Յերևանի գաճի գործարանները, Նոռնուսի դիատոմիտի հանքերը, Հայտնարկոտայի շինանյութեր արտադրող արտեւների աշխատանքը, Անի-Պեմզան, Աթիկ-Տուֆը և դրանց պլանների կատարման վիճակը:

Չնայած Կենտկոմի և ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի ձեռնարկած միջոցներին՝ այդ գործարանների պլանները 1933 թ. թերակատարվել են. կրի տարեկան պլանը կատարված է ընդամենը 55 տոկոսով, աղյուսի պլանը՝ 50 տոկոսով, գրանիտի պլանը՝ մոտ 40 տոկոսով, պեմզա-բետոնի գործարանի պլանը՝ մոտ 88,7 տոկոսով, Հայտնարկոտայի տուֆի հանքերի պլանը՝ 54 տոկոսով:

Մեր բազմաթիւ ստուգումներն ապացուցեցին, վոր նշված ձեռնարկութիւնների պլանների թերակատարման հիմնական պատ-

ձառը հանդիսանում է նրանց աշխատանքի անբավարար կազմակերպումն ու ղեկավարումը, ինչպես նաև տեխնիկայի ու մեխանիզացիայի անբավարար վիճակը: Որինակ, Դավալուի կրի գործարանում յերկու տարվա ընթացքում չէին կարողանում աշխատանքի դնել կրի յերկրորդ պատրաստի վառարանը: Հարկավոր յեղավ փոխել գործարանի դիրեկտորին, աշխատանքի ուղարկել մեր լավագույն մասնագետներից մեկին, և վառարանն անմիջապես հանձնվեց շահագործման:

Նմանորինակ մի այլ զայրացուցիչ փաստ, վոր ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն հայտաբերեց յուր ժամանակին, դա դեպի պեմզա-բետոնի բլոկների գործարանը ցուցաբերված անթույլատրելի վերաբերմունքն էր Ծանր արդյունաբերության ժողովատի ապարատի կողմից՝ շտամպելու դադգյահներ պատրաստելու խնդրում:

Ձենք կարող այստեղ հարձանագրել այն աղաղակող փաստերը, վորոնք վերաբերում են Յերևանի մարմարի գործարանին: Այդ գործարանի ներկա սարքավորումը, գործի լավ կազմակերպման դեպքում, իվիճակի յետարեկան տարու 12.000 ք. մետր մարմար: Մինչդեռ այդ գործարանը տարեկան տալիս է վոչ ավելի, քան 2.000 ք. մետր:

Իբրև ընդհանուր յեզրակացություն՝ պետք է շեշտել, վոր այս փոքրիկ գործարաններում անհրաժեշտ ուղադրություն չեն դարձնում արտադրությունը մեխանիզացիայի յենթարկելու և յեղած սարքավորման կարողությունը լիովին ոգտագործելու վրա:

* * *

Վերջին յերկու տարում ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն հատուկ ուղադրություն է դարձրել նաև մեր թեթև արդյունաբերության ձեռնարկությունների գործունեյությանը: Ուսումնասիրության են յենթարկված Լենինականի Տեքստիլի արդյունաբերությունը, կարի գործարանները, մետաքսի, ծխախոտի և կաշու գործարանները:

Ընկերներ, դուք յերևի հիշում եք, թե ինչպիսի դրության մեջ էր գտնվում անցյալ տարի (1932 թ.) Լենինականի Տեքստիլը: Շնորհիվ Կենտկոմի և ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի ձեռք առած կտրուկ միջոցների՝ ամենակարճ ժամանակամիջոցում վերացվեցին խռոր թերությունները, բարելավվեց գործարանի ֆինանսական դրությունը և Տեքստիլն սկսեց դուրս գալ ձեղքվածքներից:

Մեր թեթև արդյունաբերությունը գնալով ավելի ու ավելի

զարգանում ու աճում է: Սակայն մենք ունենք այնպիսի ձեռնարկություններ, վորոնք իրենց պլաններն զգալի չափով թերակատարում են: Որինակ՝ վատ է աշխատում Յերևանի Կարի գործարանը: Այս գործարանը 11 ամսում ավել է 639.115 ու. խոտան աղրանք, վորը կտրվում է վողջ արտադրանքի 8,6 տոկոսը: Ավելին. գնալով աճել է խոտանի տոկոսը: Որինակ, 1933 թ. առաջին յեռամսյակում խոտանը կտրվել է 3,3 տոկոս, իսկ յերկրորդում՝ 24,3 տոկոս: Ապրանքների պահանջված վորակը չպահպանելու հետևանքով, գործարանը տուգանք է վճարել 181,747 ու: Ահա ձեզ վատթարագույն տնտեսավարության խայտառակ արդյունքը: Այս ամենի համար ստիպված յեղանք մի շարք ղեկավար աշխատողների դատի տալ:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն զբաղվել է Կաշու գործարանի դրությամբ, վորն իր սարքավորումով ու տեխնիկական հնարավորություններով Միության ամենալավ գործարաններից մեկն է: Այս գործարանը մինչև որս վերջնականապես չի լուծել հումույթի խնդիրը և անընդհատ հում նյութի կարիք է զգում: Մենք ձեռք առանք հնարավոր միջոցները՝ այդ հարցի վերջնական լուծումն արագացնելու համար:

Այստեղ չի կարելի աչքաթող տանել այն իրական և գործնական պայքարը, վոր մղեց ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն մեր գործարաններում յեղած (անգործ ընկած) ավելորդ, չոգտագործվող արտադրական միջոցները և զանազան սարքավորումները նպատառ հալածար կերպով ոգտագործելու համար: Այդ պայքարի արդյունքն յեղավ այն, վոր հայտաբերեցինք 1.500.000 ու. չոգտագործվող սարքավորումներ ու զանազան գործիքամասեր, վորոնց ոգտագործման համար ձեռք առանք պետք յեղած միջոցները:

Այս առիթի մենք ընդհուպ զբաղվել ենք անտառային տնտեսության խնդիրներով: Ստուգման ենք յենթարկել՝ շահագործման հանձնելուց հետո՝ Իջևանի անտառայութների գործարանը, վորը գլխավորապես արտադրում է բարձր վորակի եքսպորտային տախտակներ: Այդ գործարանը, վոր ունի բավական քանակությամբ իմպորտային բարդ դադգյահներ, Անտառժողովատի կողմից մատնված է յեղել անուղադրության և հարկ յեղած միջոցները ձեռք չեն առնվել գործարանն ապահովելու վորակյալ մասնագետներով: Այս գործարանի ստուգման արդյունքները մասնազեկաներով: Այս գործարանի ստուգման արդյունքները մասնազեկան քննության են յենթարկվել և ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն ձեռք է առել

մի շարք կոնկրետ միջոցներ՝ գործարանի աշխատանքը կանոնա-
վորելու համար:

Միջանի անգամ ստուգման ե յենթարկված Յերևանի Փայ-
տամշակման գործարանը: Շնորհիվ արտադրության վատ կազ-
մակերպման ու անբավարար վորակի, այստեղ կուտակվել էր հա-
րյուր հազարների արտադրանք: Քննելով այս խնդիրը, մենք
կոնկրետ վորոշումներ ընդունեցինք գործարանի աշխատանքը
լավացնելու ուղղությամբ, վորի շնորհիվ գործարանն սկսել է
առաջ գնալ:

ԿվՆ-ԳԳՏ-ն մեծ ուշադրություն է դարձրել տնայնագոր-
ծական կոոպերացիայի արդյունաբերական ձեռնարկությունների
աշխատանքին: 1933 թ. այստեղ կատարեցինք չորս հետազոտու-
թյուն, վորոնք նպատակ ունեյին հայտաբերել ու վերացնել
Հայտնարկոպում յեղած թերությունները: Մեզ հաջողվեց Հայ-
տնարկոպի պլանները կազմելու և հաշվառման գործում յերևան
հասնել մի շարք աչքակապության փաստեր: Հայտնարկոպում
տեղի յ'ն ունեցել նաև ֆինանսական դիսցիպլինայի կոպիտ
խախտումներ, վորոնց հեղինակներին ժամանակին հարվածեց
ԲԳՏ-ն:

* * *

Այդ բոլորից հետո թույլ տվեք միջանի խոսքով ամփոփել
մեր արդյունաբերության այն թերություններն ու բացերը, վո-
րոնց վերացման համար պետք է շարունակել անխնա պայքարն
այս տարի:

Տվյալ ժամանակաշրջանում մենք չկարողացանք լիովին
իրագործել ՀամԿ(Բ)Կ Կենտկոմի հունվարյան պլենումի այն ցու-
ցումը, թե ներկայումս մեզ համար գլխավորն արտադրության
վորակական ցուցանիշներն են և վոչ քանակականը:

Համեմատաբար կատարելով աշխատանքի արտադրականու-
թյան պլանը, մեր գործարանները թույլ ուշադրություն են դարձ-
րել բանվորական որվա լիակատար և ռացիոնալ ոգտագործման վրա:
Մեր ուսումնասիրության արդյունքները ցույց են տալիս, վոր, որի-
նակ, Ղափանի հանքերում հանքափորների աշխատանքի մոտ 30
տոկոսն ընթանում է վոչ արտադրական ուղղությամբ, բանվոր-
ները հանքում սպասում են ող տալուն, գործիքներին և այլն:
Այսպիսի դրություն է հայտաբերված նաև Կարի գործարանում,
Արթիկ-Տուֆում և մի շարք այլ գործարաններում:

Հիմնական թերությունն այստեղ այն է, վոր բանվորական
որվա խտացման ու ռացիոնալ ոգտագործման խնդիրներին մեր
տեղական կազմակերպություններն անբավարար ուշադրություն
են դարձնում:

Միջանի խոսք կցանկանայի ասել բանվորական ուժի վե-
րաբերյալ: Մեր միջանի տնտեսավարները տեղի-անտեղի միշտ
խոսում են բանվորական ուժի պակասության մասին, սակայն
իրենք միշտ և ամենտեղ և հոգատար վերաբերմունք չեն ցույց
տալիս դեպի բանվորական ուժը, ժամանակին չեն բարելավում
բանվորների բնակարանային դրությունը, միջոցներ ձեռք չեն
առնում բարվոքելու նրանց մատակարարումը, վորի հետևանքով
եղ դեռ մեր գործարաններում գոյություն ունի բանվորական ու-
ժի զգալի հոսունություն: Այս նշանակում է, վոր մեր մի շարք
գործարաններ դեռ խակապես չեն իրագործել ընկ. Ստալինի դեկա-
վար 6 ցուցումները, առանց վորոնց լիակատար կենսագործ-
ման անհնար է առաջ ընթանալ:

Այնպիսի գործարաններում, ուր իրական պայքար է ծա-
վելված ընկ. Ստալինի ցուցումների իրականացման համար, հոսու-
նությունն ավելի քիչ տոկոս է կազմում. դրանց շարքին են
պատկանում Կոնսերվի, Կարբիտի, «Արարատ», Մեխանիկական,
Կաշու, Ձեթ-Ոճառի գործարանները. և ընդհակառակը, այնտեղ, ուր
գործը վատ է կազմակերպված, հոսունությունն ավելի բա-
ձըր տոկոս է կազմում. որինակ, Ալլահվերդին, Գրանիտի, Կարի
գործարանը և այլն:

Միանգամայն անբավարար դրության մեջ է գտնվում մեր
գործարանների սարքավորման ու դազգյահների ոգտագործումը,
վորի պատճառով մենք տասնյակ հազարավոր ռուբլու արտադրանք
ենք կորցնում: Որինակ՝ ոգոստոս ամսին Մարմարի գործարանում
դազգյահների պարապուրդը կազմել է 36 տոկոս, Արթիկ-Տուֆում,
վորտեղ աշխատանքը հիմնովին մեխանիզացիայի յե յենթարկված,
նույն ոգոստոս ամսին պարապուրդը յեղել է 29 տոկոս: Քարհատ
մեքենաների պարապուրդը կազմել է 68 տոկոս: Գրանիտի գոր-
ծարանում պարապուրդի տոկոսը հասնում է 42-ի, թեթև արդյու-
նաբերական ձեռնարկությունների գծով ութ ամսվա ընթացքում
դազգյահների պարապուրդը կազմել է 10 տոկոս, վորը մոտավո-
րապես հավասար է 11.612.000 մեքենաժամի աշխատանքի: Ալ-
լահվերդում պնեվմատիկ փորիչներն ոգտագործվում են միայն 70

տողոսով: Այդպիսի պայմաններում խոսել ինքնարժեքի իշխման մասին՝ դժվար է: Մեր գործարարներին շատ քչերն են պահպանում պլանային ինքնարժեքը, հիմնականում բոլորն էլ այս կամ այն կերպ խախտում են պլանային ինքնարժեքը, վորի հետևանքով փոխանակ իշխեցնելու արտադրանքի գները, բարձրացնում են: Մինչդեռ մեր հիմնական խնդիրներին մեկն էլ արտադրանքի ինքնարժեքի իշխումը և գործարկված գործարանների տեխնիկայի իսկական յուրացումն է: Հենց այս նպատակով էլ մեր տնտեսավարները պետք է անհապաղ վերացնեն յեղած թերությունները, լիովին ոգտագործեն թե բանվորական ուրը և թե մեքենայները, լիովին ոգտագործեն պլանների կատարման պաֆոսին միացնելով վորակի բարձրացման պաֆոսը: Ահա թե ինչին պետք է ձգտենք մենք:

Այս խնդիրների վրա յես առանձնապես կանգ առա, վորովհետև դրանք հանդիսանում են մեր աշխատանքի հիմնական հարցերը: 1933 թ. դասերը հաշվի առնելով, մենք 1934 թվականը պետք է դարձնենք ինքնարժեքի իշխման, տեխնիկայի տիրապետման և վորակի բարձրացման տարի:

Վերջին խնդիրը, վորը ցանկանում եմ շոշափել, դա մեր գործարանների աշխատանքի վերակառուցումն է: Համկ(բ)Կ Կենտկոմի և ԺԿԽ-ի վորոշումները՝ Դոնբասի և յերկաթուղու վերաբերյալ՝ բավարար գործնական արձագանք չեն գտել մեր մի շարք տնտեսական միավորներում, մանավանդ ժողկոմատներում (հատկապես Մատոժկոմատում, Անտառժողկոմատում):

Համոզված կարելի յես ասել, վոր մի շարք ձեռնարկություններ և ժողկոմատներ դեռ շոշափելի քայլեր չեն արել վորջ արդյունաբերությունը վերակառուցելու, նրա ղեկավարության մեթոդները ճկունացնելու գծով: Առանձնապես դանդաղ կերպով է ընթանում վորակյալ կադրերն (ինժեներներ և այլն) արտադրության ստորին ողակները փոխադրելու աշխատանքը: Ուղղակի դատապարտելի յես այն հանգամանքը, յերբ մինչև որս արտադրության ստորին ողակներն են փոխադրված ընդամենը 23 մասնագետ:

Ինչ խոսք, վոր այստեղ պետք է ստեղծել արմատական բեկում և միջոցներ ձեռք առնել 1934 թ. իսկապես վերակառուցելու մեր արդյունաբերության հետ մնացած ճյուղերը:

Ծավալել լայն աշխատանք հատկապես տեխնիկումի կի-

րառման ուղղությամբ, այնպես կազմակերպել գործը տեխնիկումի ասպարեզում, վոր բանվորական մասնաները գլխովին ներգրավվեն տեխնիկայի յուրացման համար մղվող պայքարում, բարձրացնել ըողչելիյան վորդևորությունն ուր ալիք՝ սոցմրցման, հարվածայնության և տեխնիկայի տիրապետման համար — ահա թե ինչի վրա մենք պետք է բեռենք մեր ուշադրությունը: Այստեղ վճռական դեր ունեն պրոֆմիթյունները, վորոնք պետք է կոնկրետ ձեռնարկումներ անեն այս նպատակով:

Իվերջո յես ցանկանում եմ յերկու խոսք ասել մեր գործարանների կողմից չափից դուրս շատ գրվող, իսկ յերբեմն էլ իրականությունը չհամապատասխանող ռապորտների մասին: Մեր կատարած ստուգումները ցույց են տալիս, վոր ընկերներից վճռապես, տարվելով աշխատանքի արտաքին, ձևական կողմով, չափից դուրս շատ ռապորտներ են գրում, իսկ յերբ սկսում ենք ստուգել, տեսնում ենք, վոր այդ ռապորտներն իրականությունը չեն համապատասխանում: Այդպիսի դրություն մենք հայտաբերեցինք միքանի կազմակերպություններում (Կարի գործարան, «Սելխոգանար», Հայտնարկոսպ, Դոբրի շինարարություն):

Ընկերներ, մեզ հարկավոր է քիչ ռապորտ, բայց շատ գործ:

ՄԵՐ ԳՈՐԾՈՒՆՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳԾՈՎ

Ընկերներ, այս վերջին յերեք տարվա ընթացքում բավական խոշոր գումարներ ենք ներդրել ժողովրդական տնտեսության մեջ՝ շինարարության գծով: Արդյունաբերության մեջ ներգրված է 107 միլ. ռուբլի, ելեկտրակայանների շինարարության մեջ՝ 48 միլ. ռուբլի, բնակարանային շինարարության մեջ՝ 25 միլ. ռուբլի, այլ տեսակի շինարարության մեջ՝ 135 միլ. ռուբլի: Այս գումարներից դուրս շինարարության վրա նախատեսված է յեղել ծախսել 1932 թ. 80 միլ. ռուբլի, իսկ 1933 թ.՝ 123 միլ. ռուբլի:

Շինարարության հսկայական այս ծավալը մեր առաջ հրատապ խնդիր էր դնում ամենալուրջ ուշադրությունը դարձնել շինարարական կազմակերպությունների աշխատանքին՝ ներդրված գումարները ժամանակին իրացնելու համար:

Շինարարության վրա հսկողությունն ուժեղացնելու նպատակով մենք 1933 թ. ապրիլ ամսից ԿՎՀ-ԲԳՏ-ին կից կազմա-

կերպեցինք հատուկ շինարարական տեսչություն, վորը պետք է սխտեմատիկ հսկողություն սահմաներ շինարարական կադմակերպությունների վրա, միաժամանակ ուղադրության կենտրոնը դարձնելով կատարած շինարարական աշխատանքի բարձր վորակն ու խնայարժեքի իշխեցումը, ապահովելով պլանների ճիշտ և ժամանակին կատարումը:

ԿԷՀ-ԲԳՏ-ն, բացի այն սխտեմատիկ հսկողությունից, վոր սահմանել էր խոշոր և գործարկվող շինարարությունների վա (Քանաքեռ շին, Յերևանի 2-րդ ելեկտրակայանը, տրամվայը, Ղոնքի շինարարություն, Յեմշին և այլն), հաշվետու ժամանակամիջոցում կատարել է նաև մի շարք այլ հետազոտումներ մեր շինարարության ընդհանուր դրությունը պարզելու համար:

Յերկու կարծիք չի կարող լինել այն մասին, վոր վերջին տարիներում շինարարության ասպարեզում մենք ձեռք ենք բերել խոշոր նվաճումներ: Այդ նվաճումները շեշտեց ընկ. Ա. Խաճըյանը: Այդ նվաճումները դուք տեսնում եք ամեն ուր: Ուստի սխալ կլինի, այդ ասպարեզում յեղած աղաղակող թերություններից յեղնելով, նսեմացնել կամ վարկաբեկել մեր շինարարական մարմինների հաջողությունները: Սակայն այդ մասին չե, վոր յես առանձնապես պիտի խոսեմ: Յես պետք է ձեր ուղադրությունը բեռնեմ այն ուղղակի անմխիթար վիճակի վրա, վորն ապրում է այսօր մեր շինարարությունը, վորը մենք հանդուրժել չենք կարող, և վորի բարվոքման ուղղությամբ չպետք է խնայել վոչ մի ջանք:

Շինարարական կազմակերպությունների ղեկավարների, ինչպես նաև կուսակցական ու պրոֆմիութենական կազմակերպությունների թույլ ու անբավարար աշխատանքի հետևանքով շինարարական պլանները 1932—1933 թ. թ. սխտեմատիկորեն թերակատարվել են:

Այսպես, 1932 թ. զուտ շինարարության համար նախատեսված 80 միլ. ուղբուլց փաստորեն ծախսված է 61 միլ. ուղբուլի, իսկ կատարված աշխատանքն իր ֆիզիկական ծավալով կազմում է միմիայն 47 միլ. ուղբուլու: Ավելի վատ է դրությունը 1933 թվականին. նախատեսված 93 միլ. ուղբուլց 9 ամսվա ընթացքում ծախսված է 58 միլ. ուղբուլի, իսկ փաստորեն կատարված աշխատանքը կազմում է 42 միլ. ուղբուլու: Այսպիսով մենք տեսնում ենք, վոր 1932 թ. մեր շինարարությունը ղեկավարող ընկերներին

վատ աշխատանքի պատճառով կորցրել ենք 14 միլ. ուղբուլի, իսկ 1933 թ. 9 ամսում՝ մոտ 16 միլ. ուղբուլի, վորը հետևանք է գլխավորապես շին. մարմինների անբավարար աշխատանքի ու շինարարության թանգացման:

Վորոնք են այն հիմնական պատճառները, վոր խանգարում են պլանների կատարմանը: Դա շինարարական կազմակերպությունների աշխատանքի թույլ վերակառուցումն է, Ժեյն-ի վորոշման անբավարար իրադրոժումը, ընկ. Ուշոնիկիձեյի հրամանը ժամանակին չկատարելը, շինարարության մեխանիզացիայի նկատմամբ ունեցած հանցավոր վերաբերմունքը:

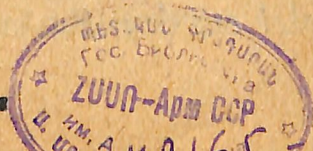
Միթե կարելի չե նորմալ համարել այն դրությունը, յերբ Քանաքեռ շինում 13 կոմպրեսորներից մինչև ընթացիկ տարվա վերջին ամիսները շահագործվել են միայն չորսը, 8 բեռնաբարձ մեքենաներն անգործության են մատնված յեղել:

Ղոնքի շինարարության մեջ վեց եքսկավատորներից չորսը սխտեմատիկ անգործության են մատնված յեղել: Հայլխճանտարանում հարթի մեքենաների արտադրականությունը կազմել է միայն 24 տոկոս, իսկ քար ջարդող մեքենաներինը՝ 50 տոկոս:

Ընկերներ, ժամանակն է, վոր մեր շինարարները հասկանան, վոր հարկավոր է կազմակերպված կերպով կատարել բանվորական ուժի հավաքագրումը, հարկավոր է կուլտուրական միջոցներ ստեղծել բանվորների բարակներում, բարելավել բանվորների մատակարարումը և վոչ թե ամեն ժամանակ շաղակրատել բանվորների պակասության մասին: Միթե նորմալ է այն դրությունը, յերբ մեր շինարարության վրա աշխատող բանվորների քանակն ամսական միջին թվով հավասար լինելով 7.500 հոգու—9 ամսվա ընթացքում 26.000 նոր բանվոր է յեկել և 27.000 բանվոր հեռացել: Այսպիսով, շինարարական բանվորների կազմը յերեք անգամ հիմնական փոփոխության է յենթարկվել:

Վատ է կազմակերպված աշխատանքը նաև շինարարական որյեկտներում. մեծ է գործալքումների ու պարապուրդների տոկոսը, թույլ է մասսայական աշխատանքը շինարարական բանվորների մեջ: Միթե նորմալ է այն դրությունը, յերբ արդյունաբերության մեջ գործալքումները սեպտեմբեր ամսին կազմել են 0.08 տոկոս, իսկ շինարարության մեջ նույն ժամանակաշրջանում

69-45890

կազմել են 0,3 տոկոս, այսինքն՝ մոտավորապես չորս անգամ ավելի:

Պարզ է, վոր այս բոլորի հետևանքով բարձրանում է կատարված աշխատանքի ինքնարժեքը և ընկնում է վորակը:

ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի հետազոտությունները պարզել են, վոր շին-կազմակերպությունները փոխանակ իջեցնելու շինարարության ինքնարժեքը, բարձրացրել են 50 տոկոսով, իսկ առանձին որ-յեկաններում՝ յերբեմն նույնիսկ 100-ով: Որինակ՝ սահմանված 32 ուղբլու փոխարեն՝ մեկ խոր, մետրն «Արարատի» շենքում նստել է 64 ուղբլի, Կոմունալ բանկի շենքում՝ 30 ուղբլու փոխարեն 60 ուղբլի, նույնը պետք է ասել միլիցիայի շենքի վերաբեր-մամբ:

Վոր մեր տնտեսավարների անշնորհքության ու նրանց կող-մից աշխատանքն անսլոյն ու անսխտեմ առաջ տանելու հետե-վանքով բարձրանում է շինարարության ինքնարժեքը, դրան փայլուն ապացույց կարող են ծառայել թեկուզ հետևյալ միջանի փաստերը: Նուբարաշենի մի սղոցարարը միայն հոկտեմբեր ամ-սում ստացել է 1.650 ուղբլի, իսկ վորմնադիրը՝ 1.000 ուղբլի: Կուրորտշինի չորրորդ կարգի բանվորն որակն ստանում է 23—28 ուղբլի: Քանաքեռշինի հողափոր բանվորը գնացուցակով նախատեսված 4 ու. 36 կ. փոխարեն ստացել է 8 ուղբլի: Բնակ-շինկոռպում վորմնադիրը 5 ու. 36 կոպեկի փոխարեն ստացել է 9 ուղբլի 21 կոպեկ, Յերկոսշինում՝ 10 ու. 65 կոպեկ: Այսպիսի որինակները, դժբախտաբար, շատ են: Այսպիսի «տնտեսավարու-թյան» փաստեր կարելի չեն բերել նաև շինարարության մեջ աշ-խատող սայապանների վարձատրության բնագավառից: Ստիպյա-այսքանն էլ բավական է գործնական յեղրակացություններ անե-լու համար:

Դրա հետ մեկտեղ, ինչպես ասացի վերևում, ընկել է աշխա-տանքի վորակը, վորը վորոշ տեղերում ուղղակի հասնում է հանցագործության:

Կուրորտշինի և Հայարդշինի «շինարարներն» ըստ յերևույ-թին վորոշել են, վոր բնակելի շենքերում հարկ չկա ծխնելույզ-ներ թողնել (Կոմբանկի բնակելի շենքը, Քրդական Տեխնիկումի շենքը): Քրդական Տեխնիկումի շենքում հայտարարված են մի շարք խոշոր թերություններ, ինչպիսիք են՝ ջրմուղի, կոյուղու, վնասիլացիայի անցքերի բացակայությունը, դահլիճի գերանները

չափերի անհամապատասխան լինելը, վորի հետևանքով առաստաղը փուլ է յեկել և այլն:

Հայառը կառուցում է յերեք հարկանի բնակելի մի շենք, կավե շաղախով, ճահճային հողամասում, իսկ հիմքի խորու-թյունը վերցվում է միայն 20 սանտիմետր, վորի հետևանքով շենքի հիմնական պատերը տվել են վտանգավոր ճեղքվածքներ, և այժմ կարիք է զգացվում կամ ոժանդակ հիմնապատեր կառու-ցելու կամ թե չէ՝ շենքն ամբողջությամբ քանդելու:

Ծխախոտի գործարանի վրա ծախսվում է մոտավորապես 2.000.000 ուղբլի, բայց գետնի նախնական ուսումնասիրություն չի կատարվել, և հետագայում պատերը խոշոր ճեղքվածքներ են տվել և կարիք է պաշտացել լրացուցիչ հենապատերի կառուցման ու հիմքերի ամրացման:

Վերջապես՝ միջանի խոսք կցանկանայի. ասել Հայտնարկո-ռպի շինարարության վերաբերյալ: Այս տարի մենք միջանի ան-գամ զբաղվել ենք տվյալ խնդրով և ստիպված ենք յեղել ամե-նախիստ միջոցներ ձեռք առնել յեղած թերությունները վերաց-նելու համար: Մեր կողմից քննված է Ավանի նեղ յերկաթուղու խնդիրը: Յերրորդ տարին է, ինչ Հայտնարկոռպը ձեռնարկել է այդ չորս կիլոմետր նեղ գծի կառուցմանը և դրա վրա ծախսել է հսկայական գումարներ՝ մոտ 500.000 ուղբլի. բայց գիծը վոչ միայն պատրաստ չէ, այլև յենթակա յե հիմնական փոփոխության: Գուցե ձեզ հայտնի չէ, վոր մենք ստիպված յեղանք այդ պրո-յեկտի հեղինակներին՝ ինժեներ Դանիելյանի գլխավորությամբ՝ հանձնել դատական մարմիններին:

Յեվ, վերջապես՝ զբաղվել ենք նույնպես Հայտնարկոռպի գծով կատարվող աղյուսի և կղմինդրի գործարանների կառուց-ման գործի ստուգմամբ: Այդ գործարանների մեծամասնությունը, վորոնք գտնվում են շրջաններում (Լենինական, Իջևան, Վաղար-շապատ, Գյուլաղարակ), կառուցված են առանց տեխնիկական հիմ-նավորման, առանց խոր ուսումնասիրության, առանց պրոյեկտ-ների ու նախագծերի, վորի հետևանքով կառուցումը ձգձգվել է 3—4 տարի:

Այս բոլոր հետազոտությունների արդյունքները մանրագրին կերպով քննված են ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի կողմից և արված են համապա-տասխան կոնկրետ առաջարկություններ՝ թերությունները վե-րացնելու համար. միաժամանակ մի շարք տնտեսավարներ և շի-

նարարության պետեր կանչվել են թե դատական պատասխանա-
տության (Կուրորտչին, Հայարդչին, Բնակչինկոուպ, Յերկոմչին)
և թե յենթարկված են կուսակցական տուժի, կամ հանված են
աշխատանքից (Յեմչին, Կուրորտչին, Բնակչինկոուպ, նոր կառուց-
վող յերկաթգիծ, Հայարդչին, Դուերի շինարարություն, Հայգլի-
ճանտրանս և այլն):

Չսահմանափակվելով տուժեցրով և կոնկրետ առաջադրանք-
ներով, ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն թե հետադրության և թե իր առօրյա աշ-
խատանքի ընթացքում շին. կազմակերպություններին ցույց ե-
տվել կոնկրետ ոգնություն, ոժանդակել ե թե շինանյութեր ու
սարքավորում ստանալու և թե շին. կազմակերպություններն ան-
հրաժեշտ մասնագիտական կադրերով ու բանուժով ապահովելու
գործում (Յեմչին, Քիմչին, Կարբիդի յերկրորդ գործարան, Նու-
բարաշեն և այլն):

ԳՅՈՒՂԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԱՍՊԱՐԵԶՈՒՄ

Ընկերներ, ինչպես ձեզ հայտնի յե, Համկ(բ)Կ Կենտկոմի և
ԿՎՀ-ի 1933 թ. հունվարյան պլենումում, ինչպես և հարվածային
կոլտնտեսականների առաջին համագումարում ընկ. Ստյիկն իր
պատմական ծրագրային ճառում նշեց այն հիմնական խնդիրները,
վորոնք գրված են մեր կուսակցական վողջ կազմակերպության
առաջ գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման բնագավառում:

Հասկանալի յե, վոր հաշվետու շրջանում մեր կուսակցական
կազմակերպությունների և ՎՀ-ԲԳՏ-ների աշխատանքի առանցքը
հանդիսացավ այն, վոր ամենակարճ ժամանակի ընթացքում
լիովին վերացնենք գյուղի աշխատանքի ապարելում թույլ
տրված բոլոր այն սխալներն ու թերությունները, վորոնք մառ-
նանշել եր մեր հանճարեղ առաջնորդը: Յեվ անա մեր կուսակցա-
կան կազմակերպություններն այս վերջին տարում իրենց աշ-
խատանքն այնպես վերակառուցեցին, վոր յերկրորդ հնգամյակի
առաջին տարին իրոք հանդիսացավ կոլտնտեսությունների բու-
շեկացման, բերքատվության բարձրացման և գյուղատնտեսու-
թյան բոլոր պլանների ժամանակին կատարման տարի:

Ընկ. Խաճյաճն արգեն հիշատակեց, վոր զարնանացանը,
ինչպես ամբողջ Խորհրդային Միության մեջ, նույնպես և մեզ

մեզ՝ Հայաստանում ընթացավ միանգամայն հաջող կերպով:
Չնայած վոր այս տարվա կլիմայական պայմանների պատճառով
զարնանացանը մեկ ամիս ուշ սկսվեց, բայց, այնուամենայնիվ
մենք զարնանացանն ավարտեցինք ավելի շուտ, քան անցյալ
տարիներին և աշխատանքը կատարեցինք համեմատաբար ավելի
քարձր վորակով: Ձմռան յերկարատե լինելը, զարնան ուշացուժը
և մի շարք զժվարություններ (վորոշ տեղերում՝ սերմի պակա-
սություն) առիթ տվին ոպորտունիստական տարրերին նորից
վայրահաշելու, թե զարնանացանի պլանները կձախողվեն, թե
քաջող ուժը քիչ ե, ժամանակը կարճ ե, ցանքը չենք հասցնի և
այլն: Սակայն մեր կուսակցությունը Կենտկոմի բոլորեկյան դե-
կավարությամբ անհաշտ պայքար մղելով բոլոր տեսակի ոպոր-
տունիստական տարրերի դեմ, մաքրեց կոլտնտեսությունները
թշնամի, քայքայիչ, կուլակային տարրերից: Մեր կոլտնտեսու-
թյունները, խորհրտնտեսությունները և աշխատավոր մենատըն-
տեսներն այս տարի ավելի լավ կազմակերպեցին իրենց աշխա-
տանքը՝ զարնանացանի պլանների կատարման ուղղությամբ:

Հենց այս զարնանացանի ընթացքում և նրանից հետո յեր,
վոր մեր կոլտնտեսությունները կազմակերպչական, տնտեսական,
քաղաքական տեսակետից սկսեցին ամրապնդվել, վորի հետևան-
քով զգալի չափով բարձրացավ կոլտնտեսականների աշխատանքի
արտադրականությունը, նկատելի չափով բարձրացավ բերքա-
տվությունը, այս տարի ավելի լայն չափով կիրառվեցին ագրո-
ձեռնարկումները, քան անցյալ տարիներին: Այդ ամենն ապա-
հովեցին կոլտնտեսականների խոշոր մասի նյութական-կենցա-
ղային գրության բարելավումը: Այս բոլորի հետ միասին՝ մենք
դեռ ունենք բազմաթիվ կոլտնտեսություններ, — առանձնապես
այն շրջաններում, ուր չկան քաղբամիներ, — վորոնք խոշոր
թերություններ ունեն (աշխատանքի վոչ-ճիշտ կազմակերպում,
անտնտեսավարություն, աշխուրի շուայում, վոչ-ճիշտ գրա-
ցում, կոլտնտեսությունների անբավարար աճում և այլն):

ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի հետադրոտած կոլտնտեսությունների տվյալներից
պարզվում ե, վոր մի շարք կոլտնտեսություններում բրիգադնե-
րը դեռ չեն դարձել հիմնական և վճող ողակը. անգամ վորոշ
կոլտնտեսություններում բրիգադներին չեն ամրացված հեղամա-
սերը, գյուղգործիքները, քաջող ուժը, հաճախակի փոփոխության
են յենթարկվել ինչպես բրիգադի ղեկավարները, այնպես ել բրի-

գաղի անդամները, վորի հետեանքով աշխատանքի մեջ առաջացել է դիմագրկություն, անպատասխանատվություն (Ալլահվերդու շրջանի Սանահին, Կողբ, Ղաչաղան, Գյուլիսու, Գեղիշքենդի շրջանի Ռինդ, Ախտայի շրջանի Թայչարուխ գյուղերում)։

Դեռ մի շարք շրջաններում (Նոր-Բայազետ, Մարտունի) կոլտնտեսական բրիգադների կազմակերպման սկզբունքները կուպիտ կերպով խախտվում են։ Մարտունու շրջանի միքանի կոլտնտեսություններում բրիգադների անդամների թիվն այնքան մեծ է (Մարտունու կոլտնտեսության մեջ բրիգադը բաղկացած է 120, Թաղաքյանդում՝ 140—160, Զուլխաչում՝ 110 հոգուց), վոր միանգամայն բացասաբար է անդրադարձել կոլտնտեսությունների արտադրական պլանների կատարման վրա։ Սանահինի կոլտնտեսություններում մինչև վերջերս կոմպլեկտավորված չեն յեղեր բրիգադները։ Ջեականորեն ունենալով յերկու դաշտավարական և մեկ անասնապահական բրիգադ՝ կոլտնտեսության վարչությունը հաճախակի փոփոխության է յենթարկել նրանց կազմը։ Առաջին և յերկրորդ բրիգադները մեկ տարվա ընթացքում 3—4 անգամ փոփոխվել են, իսկ բրիգադի անդամները փոփոխության են յենթարկվել զրեթե ամեն որ, վորն ստեղծել է դիմագրկություն, անպատասխանատվություն բրիգադի աշխատանքում։ Սրա հետեանքով հնձած հացահատիկը դաշտից ժամանակին չի փոխադրվել և 10—15 տոկոսով փչացել է։ Բացի այդ, կալի ժամանակ կալիչ մեքենան անխնամ բանեցնելու պատճառով 10—20 տոկոս հացահատիկ է մնացել հարդի մեջ։ Այդ նույն բրիգադներում կարտոֆիլի հավաքման գործը վատ կազմակերպելու հետևանքով՝ մեծատնտեսները և անհատ կոլտնտեսականները մեկ որում 5—6 փութ կարտոֆիլ են հավաքել կոլտնտեսության դաշտերից իրենց անհատական կարիքների համար։

Մեր կողմից հատուկ ստուգման է յենթարկվել Համկոմկուսի Կենտկոմի մարտի 26-ի և Հայկոմկուսի Կենտկոմի մայիսի 27-ի վորոշումների կենսագործումը կոլտնտեսություններում։ Ստուգման արդյունքները ցույց են տալիս, վոր Հայաստանի միքանի շրջաններում կուպիտ կերպով խախտված է գյուղատնտեսական արաբիլի որինակելի կանոնադրությունը, վորն արտահայտվել է մեկական կովերի, մանր անասունների և տնամերձ հողամասերի հանրայնացմամբ։ Այս գծով վորոշ շրջաններում թույլ են տրվել ինչպես աջ ոպորտունիստական, նույնպես և «ձախ» վարչա-

րարական սխալներ. մեկական կովերի և մանր անասունների վերադարձման ժամանակ արամադրություններ են յեղել երադարձնելու բոլոր անասունները, ինչպես նաև քաշող ուժը և ֆերմաների անասունները (Իջևան, Ղարաքիլիսա)։ Նաև փորձեր են յեղել բոլորովին չվերադարձնելու հարկադրաբար հանրայնացված մեկական կովերը և մանր անասունների մի մասը։ Այդ առթիվ ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն ձեռք է առել կոնկրետ միջոցներ՝ տեղում թույլ տրված սխալներն ուղղելու համար։

Չնայած կոլտնտեսությունների արտադրական նորմաների կիրառման ուղղությամբ այս վերջին յերկու տարում ձեռք են բերված խոշոր հաջողություններ, բայց և այնպես դեռ միքանի կոլտնտեսություններում գոյություն ունեն արտադրական նորմաների կուպիտ խախտման գեպքեր։ Այսպես, որինակ, Ախտայի շրջանի Թայչարուխի կոլտնտեսության մեջ 1932 թ. արտադրական պլանով նախատեսված 15.000 աշխուրի փոխարեն ծախսվել է 25.000 աշխուր. ըստ նորմայի՝ գոմաշինարարության վրա պետք է ծախսվեր 700 աշխուր, բայց փաստորեն ծախսված է 1.500 աշխուր, սիլոսի հորը փորելու համար արտադրական նորմայով պետք է ծախսվեր 30 աշխուր, բայց ծախսվել է 100 աշխուր։ Աշխուրերի զբանցման բնագավառում էս կուպիտ կերպով խախտվում են արտադրական նորմաները։ Թայչարուխի կոլտնտեսական Լյուդվիկ Հառուրյունյանը 5 որ սիլոսի վրա աշխատելու համար ստանում է 34 աշխուր, Հմայակ Ղառիբյանը նույնքան որ աշխատելու համար ստանում է 31 աշխուր։ Ավելին, նույն կոլտնտեսության ղեկավար ընկերները, վորոնք արտադրության մեջ աշխատանք չեն կատարել, աշխուրեր են ստացել։ Գյուղկոոպի նախագահ Աբգալ Հառուրյունյանը իբր թե նշանակվում է պահակ և նրան վճարում են 15 աշխուր։ Նույնպիսի դրություն ունենք նաև Ալլահվերդու շրջանի Սանահին գյուղի կոլտնտեսությունում. այստեղ Գաբգիև Հովսեփյանը (Հողբաժնի հրահանգիչ) հնձող մեքենան դաշտ տեղափոխելու համար ստանում է 10 աշխուր։ Իսկ սրան հակառակ, ունենք այնպիսի դրություն, յերբ ամիսներով կոլտնտեսականների աշխուրերը չեն զբանցվում, վորի հետեանքով բազմաթիվ կոլտնտեսականների բողոքները՝ աշխուրերի և արտադրական նորմաների վոչ-ճիշտ հաշվումման և զբանցման վերաբերյալ՝ մնացել են անհետեանք։ Այսպիսի աղաղակող թերություններ կան նաև ուրիշ շրջանների այլ կոլտնտեսություններ-

բուժ, թերություններ, վորոնց վերացումով միայն կապահովենք կոլտնտեսությունների լիակատար բուրգեկացման և կոլտնտեսականին ունեւոր դարձնելու մասին ընկ. Ստալինի արձակած լուրջութիւնը:

Ընթացիկ տարոււմ ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի նախաձեռնութեամբ Հայաստանում կատարեցինք կոլտնտեսությունների ղեկավար-վարչական կազմի ստուգում-գտումը, նպատակ ունենալով հայտարարել և դուրս շարտել կոլտնտեսությունների ապարատը խցկված դասակարգայնորեն խորթ, կուլակային տարրերին, նրանց տեղ առաջ քաշելով հարվածային կոլտնտեսականների, վորոնք իրենց աշխատանքով ապացուցել են իրենց նվիրվածութիւնը կոլտնտեսական կարգին:

Շնորհիվ տեղական կուսակցական, կոմյերիտական, խորհրդային կազմակերպութիւնների ծավալուն պայքարի և լայն մասսայական բացատրական աշխատանքի՝ գտման ընթացքում մեզ հաջողվեց կոլտնտեսային վարչական ապարատը խցկված դասակարգայնորեն խորթ տարրերին հայտարարել և վտարել կոլտնտեսութեան ապարատից:

Հայաստանում յեղած 912 կոլտնտեսութիւնից ստուգման ելինթարկված 26 շրջանում 857 կոլտնտեսութեան վարչական ապարատը, ստուգված 2.319 հոգուց հեռացված են աշխատանքից 201 հաշվային և 233 պահեստային աշխատողներ: Ստուգման աշխատանքին մասնակցել են մոտ 68.000 կոլտնտեսականներ: Զրուվածներին՝ վորպես կոլտնտեսային գաւջը վատնողների՝ տրված են դատի 81 հոգի, հեռացված են կոլտնտեսութիւնից 134 հոգի: Այդ ամենը խոշոր ազդակ հանդիսացան գյուղում մղվող տնտեսական-քաղաքական կամպանիաների հաջողութեան համար (բերքահավաք, հացամթերում, աշնանացան, կոլտնտեսութիւնների նոր վերելք և այլն):

Սակայն այս ամենը մեզ իրավունք չեն տալիս կարծելու, վոր այսօր կոլտնտեսութիւններում չկան նստած մեզ թշնամի տարրեր: Զի կարելի չարձանագրել այն անհանդուրժելի փաստը, յերբ մի շարք ԾՎՀ-ԲԳՏ-ներ չեն կարողացել բավարար չափով հայտարարել կոլտնտեսութիւնների վարչապարատում խցկված հակակոլտնտեսային տարրերին, իսկ հայտարարվածների նկատմամբ ունեցել են վորոշ հաշտողական վերաբերմունք, ինչպես, որինակ, Աբարանի և Իջևանի շրջաններում:

Ստուգատեսը ցույց տվեց, վոր մի շարք շրջաններում կոլտնտեսութիւնների հաշվային և պահեստային աշխատանքները զտնվում են միանգամայն անբավարար դրութեան մեջ, մինչդեռ Հոգովորդութեան ու Տարակտորկենտրոնն իսկապես անբավարար ուշադրութիւն են դարձրել այդ աշխատանքները բարելավելու և իրենց կոչման բարձրութեան վրա դնելու խնդրին:

Ստուգման և գտման ընթացքում ԿՎՀ նախադահութիւնն ու ԲԳՏ կուլեգիան կայացրել են մի շարք վորոշումներ, վորոնց անշեղ կիրառմամբ ուղղված են ստուգման և գտման ապարեզում թույլ տրված սխալներն ու թերութիւնները:

Վերջին շրջանում եր, վոր մենք նախաձեռնեցինք նաև կոլտնտեսութիւնների վարչատնտեսական ծախքերի կրճատումը: Այդ աշխատանքն ընթացավ բերքի բաշխմանը զուգընթաց, վոր խոշոր հնարավորութիւններ ընձեռեց տեղնուտեղը կըրճատելու թույլ տրված գերածախսերը: Վարչական-տնտեսական ավելորդ ծախքերի կրճատման նպատակով ձեռնարկած մեր աշխատանքը տեղում հայտարարեց, վոր բազմաթիվ կոլտնտեսութիւններում չափից ավելի աճել են վարչատնտեսական ծախքերը (Ուզունլարի կոլտնտեսութիւնում կազմում են 11 տոկոս, կան նման դեպքեր նաև Բասարգեչարում, Աբարանում և այլն), իսկ տեղական հողբաժինները, ՄՏԿ-ները պատշաճ ուշադրութիւն չեն դարձրել այս խոշոր բացի վերացման վրա: Փաստերն ապացուցում են, վոր մի շարք շրջաններում գերածախսել են նախատեսված նորմաները: Մեղրիում 25 կոլտնտեսութեան ստուգումից պարզվում է, վոր խոշոր գերածախս և կատարվել վորից յելնելով՝ ԾՎՀ-ԲԳՏ-ն կրճատել է 760 աշխոր, Կոտայքում՝ 1.823 աշխոր, Լենինականում՝ 3.750 աշխոր և այլն:

Բացի դրանից, նկատվում է, վոր գրեթե բոլոր փոքր կոլտնտեսութիւններում վարչատնտեսական ծախքերը նախատեսված 8 տոկոսից բարձրացել են 10—13 տոկոսի, իսկ դրամականը՝ 1,5—6 տոկոսի: Այս դրութիւնը մասամբ արդյունք է այն բանի, վոր բոլոր կոլտնտեսութիւններում վարչական ապարատի պահպանման համար աշխորերի հատկացումը և դրամական ծախքերը կատարվում են առանց կոլտնտեսութեան ընհանուր ժողովի հաստատման՝ ՄՏԿ-ների, Հողբաժինների միանգամայն թույլ հակողութեան հետևանքով: Այս ուղղութեամբ ևս ԿՎՀ-ԲԳՏ մարմինները լայն գործնական պայքար են ծավալել:

Այստեղ ձեր ուշադրութիւնը պետք է հրավիրվել գյուղի մեր աշխատանքի մի կարևոր թերութեան վրա, վորի մասին կուսակցական և վերադաս մարմինները բազմիցս վորոշումներ են կայացրել: Խոսքս վերաբերում է ՄՏԿ-ի կողմից դեպի վառելանյութերի ոգտագործումը ցուցաբերվող անհոգի և անխնայ վերաբերմունքին: Այսպես, որինակ, վառելանյութերի ծախսումը Հայաստանի ՄՏԿ-ներում այս գարնանացանի ընթացքում միջին հաշվով բարձրացավ 132 տոկոսով: Իսկ Վաղպատի ՄՏԿ-ն հասցրել է 158 տոկոսի, կամ 30 լիտրի փոխարեն ծախսել է 47,6 լիտր վառելանյութ: Լենինականի ՄՏԿ-ն ծախսել է կոշտ հողերի համար 73.1 լիտր, իսկ փափուկ հողերի համար՝ 38.3 լիտր, վոր գերազանցում է նորմաներն ավելի քան 40 տոկոսով: Այս յեղևույթը վկայում է, վոր մի շարք ՄՏԿ-ների գերեկտորներ ուշադրութիւն չեն դարձրել վառելանյութերի ծախսման հաշվառին, ինչպես նաև առանձին բրիգադներին և տրակտորներին տրված չեն յեղել ճիշտ նորմաներ, խախտվել են ԺԿՍ-ի վորոշումները:

Վերջապես, ընկերներ, ձեր առանձին ուշադրութիւնը պետք է հրավիրել այն Հափագանց կարևոր հանգամանքի վրա, վոր մեզ մոտ մի շարք վայրերում ուղղակի դատապարտելի կերպով են ոգտագործվում գյուղատնտեսական մեքենաները: Կան դեպքեր, յերբ գյուղատնտեսական խոշոր մեքենաները յերկար ժամանակով մատնվում են անգործութեան: 1933 թ. ընթացքում Բասարգեչարի 20 տրակտորները վոչ մի հեկտար չեն վարել: Մարտունու ՄՏԿ-ի 9 տրակտորները վողջ գարնանացանի ընթացքում ընդամենը վարել են 4 հեկտար: Ժամանակն է, վոր Հոդժողկոմատն ու տեղական կազմակերպութիւնները մի անգամ ընդմիջտ վերջ տան այս խայտառակութեանը և իսկապես վերականգնեն իրենց աշխատանքը:

Վերջին տարիներում ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի ուշադրութեան կենտրոնում են յեղել նաև տեխնիկական կուլտուրաները և մանավանդ բամբակը: Բամբակի պլանների կատարման ուղղութեամբ մենք այս տարի իրոք ունենք լուրջ հաջողութիւններ: Պլանը (1933 թ.) գերակատարվեց: Այս տարի շոշափելի առաջխաղացում ունեցանք բամբակի բերքատվութեան գործում: 1932 թ. 302 կիլոյի փոխարեն այս տարի մեկ հեկտարից ստացանք 500 կիլոյից ավելի բամբակ: Սակայն տեխնիկական կուլտուրաների և բամ-

բակի մշակման ասպարեզում դեռ ունենք խոշոր թերութիւններ՝ տրակտորների ցածր արտադրականութիւնը, ագրոտեխնիկական ձեռնարկումները վոչ պահանջված Հափով կիրառելը, անբավարար ուշադրութիւնը դեպի մենատնտեսների ցանքերը:

Այստեղ պետք է արձանագրել, վոր գյուղատնտեսութեան բնագավառում դեռ մենք չունենք այն հստակ ու ճշգրիտ պլանավորումը տնտեսութեան բոլոր ճյուղերում, վորը պահանջում է մեր կուսակցութիւնը:

Մեր ուսումնասիրութիւնից պարզվեց, վոր ցանքի տարածութիւնների ճիշտ պլանավորումը միանգամայն բացակայում է: Բնորոշ է այդ տեսակետից Ղամարվի դեպքը: Ղամարվի շրջանում ցանքերի տարածութեան վերաբերյալ իր ժամանակին յեղած պաշտոնական տեղեկութիւնները հետևյալ հակասական թվերն են յին ներկայացնում.

	Գոյանտես. ցանքի Անհատ. սեկտ. ցանքի	
	տարածութիւնը	տարածութիւնը
1. Ըստ շրջ. մարմինների տվյալների	5088 հեկտ.	3212 հեկտար
2. Ըստ կոնտրակտացիայի պլանի	4809 „	3492 „
3. Ըստ Հողժողկոմատի տվյալների	5281 „	3018 „
4. Ըստ փաստորեն կնքվ. պայմանագրերի	5149 „	2826 „

Այս փաստը ցույց է տալիս, վոր մեր Հողժողկոմատը դեռ անբավարար է աշխատում այդ ուղղութեամբ, վոր բամբակագործութեան ասպարեզում աշխատող մի շարք կազմակերպութիւնների միջև բացակայում է կենդանի կապը: Այսպիսի փաստեր կան ուրիշ շրջաններում ևս (Մարտունի, Բայազետ և այլն): Առաջիկայում համապատասխան մարմինները պետք է ամենալուրջ ուշադրութիւնը դարձնեն այս խոշոր բացը վերացնելու վրա:

Ընկերներ, ԿՎՀ - ԲԳՏ-ի աշխատանքն տնտեսապահութեան բնագավառում վերջին յերկու տարում ընթացել է առավելապես տնտեսապահական խորհրտնտեսութիւնների կազմակերպական տնտեսական հարցերի լուծման (խոտհարքների, շինարարութեան, բեղմնավորման վամպանիայի կազմակերպման հարցեր) ուղղութեամբ: Մեր կողմից կատարված հետազոտութիւններով մենք հստակորեն ու պարզորոշ կերպով կարողացել ենք դրսևորել այն թերութիւնները և դժվարութիւնները, վորոնք խանգարել են տնտեսապահութեան զարգացմանը: Շնորհիվ այն բանի, վոր մեր

խորհրդանշանաբանություններում բացակայել են անասունների պահպանման և կերակրման քիչ թե շատ ռացիոնալ պայմանները՝ որովա միջին կաթնատվությունը չի գերազանցել 3,5 լիտրից: Մասըտերեստի և Հոդօղկոմատի կողմից անասնաբուժություն զարգացման գծով ձեռնարկված միջոցները միանգամայն հեռու յեն բավարար լինելուց, մանավանդ ղեկավարություն և վերահսկողություն տեսակետից: Քիչ ուշադրություն է դարձված խորհրդանշանաբանություններն ու կոյտնտեսությունները համապատասխան մասնագետներով ապահովելու գործին: որինակ, անասնաբուժական կադրերի մեր կարիքը բավարարված է միայն 36 տոկոսով: Կարգավորված չի յեղել անասնաբուժական հիմնարկությունների աշխատանքը:

1933 թ. մեր ուշադրությունը բեռել ենք անասնապահություն առանձին բնագավառների աշխատանքի կոնկրետ ողակների վրա: Ստուգել ենք Յանըխի, Ագրիջայի, Սեմյոնովկայի, Ագլաբայի, Սուլթանաբադի, Ալագյադի և Արագդայանի խորհրդանշանությունները: Մեր ստուգումները կրել են գերազանցապես կոնկրետ բնույթ: Առանձնապես ստուգել ենք բեղմնավորման, ծննդյան, սխուսացման, շինարարության ուղղություններ կառավարված աշխատանքները մեր խորհրդանշանություններում:

Ստուգման ընթացքում հայտարարվել են վոչ միայն կազմակերպական-տնտեսական կարգի մի շարք թերություններ, այլ և դեպի գործը ցուցաբերած հանցագործ, անփութ վերաբերմունքի փաստեր՝ առանձին աշխատողների կողմից: Որինակ, վոչ-խարարածական խորհրդանշանություններում (Ալագյադ, Արագդայան) ծննդյան ընթացքում մատաղ անասունների 50 տոկոսը վոչնչացել է, խոտը շուրջվել է, խոտի հավաքումը ձախողվել է, ձմռանը չեն նախապատրաստվել, մասնագետներ չկան, ստորին ապասարկման կազմի քանակն անբավարար է, գոյություն ունի բանուժի հոսունություն, կաթնամթերքների շուրջում, շինարարության անբավարար վորակ և այլն: Նշված են յեղել նաև մասնագետների պակասը և նրանց ցածր վորակը, հովիվների կազմում դասակարգայնորեն խորթ տարրերի խցկված լինելու փաստեր, վորոնց վերացման համար մենք ձեռք առանք կտրուկ և գործնական միջոցներ՝ անասնաբուժության զարգացմանը խթանելու նպատակով:

Պակաս չեն թերություններն ու սխալները նաև Հոփ-ի և

այլ կազմակերպությունների սխալներում յեղած խորհրդանշանություններում: Նարաքիլիսայի վարդանյութի խորհրդանշանության հետադուռումից պարզվում է, վոր ղեկավարություն անտնտեսավարություն հետևանքով խորհրդանշանությունում տեղի յեն ունեցել մի շարք հակաորինական գործողություններ՝ ինքնամատակարարում, ուղիղ ապրանքափոխանակություն, ինքնաքննադատություն կույիտ ձնում, դասակարգայնորեն խորթ տարրերի առկայություն, աշխատանքի անկազմակերպվածություն, հաշվետվության և հաշվառման թույլ լինելը: Այս բոլորի հետևանքով մեծ կորուստներ է կրել խորհրդանշանությունը, և վիչացել է նրա գույքի զգալի մասը:

Վարդանյութի խորհրդանշանության ղեկավարները, միամիտ ձեռնալով, մեղրի մեծ պակասը վերադրում էյին արջերին: Ինչ խոսք, վոր պատժվեցին այդ խորհրդանշանության ղեկավարները և միջոցներ ձեռք առնվեցին այդ տնտեսության վիճակը բարելավելու համար:

Իբրև ընդհանուր յեզրակացություն՝ պետք է բնդծել, վոր մեր խորհրդանշանությունների ղեկավար, միջին և ստորին կազմը չափից դուրս թույլ է, նա չի կարողանում ժամանակին և ճիշակերպով իրագործել կուսակցության վորոշումները, վորի հետևանքով տեղ են դանում այն բացասական յերևույթները, վորոնց մասին յես խոսեցի:

Դյուղի սոցիալիստական վերակառուցման ասպարեղում մեր հիմնական խնդիրը պետք է լինի՝ 1934 թ. դարնանացանի բոլշևիկյան կազմակերպումը, բերքատվության բարձրացումը, կուստնտեսությունների իրական աճման կազմակերպումը և նրանց բոլշևիկացման աշխատանքի խորացումը, անասնապահության հզոր վերելքի ապահովումը, խորհրդանշանությունների վորություն կտրուկ բարելավումը, տեխնիկական կուլտուրաների վորակապես ցուցանիշների բարձրացումը: Այս ամենը պետք է կատարենք՝ անշեղորեն իրագործելով մեր առաջնորդի՝ ԲՆԿ. Ստալինի հանճարեղ ցուցումները գյուղի աշխատանքի մասին և այդ բնագավառում յեղած թերությունները վերջնականապես վերացնելով:

ՄՐԵՐՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

ԿՎՀ - ԲԴՏ-ն իր հսկողության տակ եր վերցրել մեր աշխատանքի կարևոր բնագավառներից մեկի՝ մթերումների պլանները:

կատարման գործը, հետեւելով այդ առթիւ գոյութիւն ունեցող կուսակցական դիրեկտիւիւնների ու կառավարական որոշումների ճիշտ կիրառմանը, հատուկ ուշադրութիւն դարձնելով միջերուստների ասպարեզում անցյալ տարի թույլ տրված սխալների ու բացերի անհապաղ վերացմանը:

Միջերման պլանների կատարման գործում մենք այս տարի իրող վոր խոշոր նվաճումներ ձեռք բերինք: Շնորհիւ կենտկոմի ձեռք առած միջոցներին և միջերուստների նոր մեթոդների կիրառմանն ու մեր շրջանային կազմակերպութիւնների լարված աշխատանքին՝ այս տարի միջերման պլանները կատարեցինք ժամանակին, իսկ առանձին միջերուստների գծով՝ անգամ ժամանակից առաջ: Կասկածից դուրս է նաև այն հանգամանքը, վոր միջերող կազմակերպութիւնները նույնպես զգալի չափով վերակառուցեցին իրենց աշխատանքը և համեմատած անցյալի հետ՝ ավելի լավացրին իրենց գործունեութիւնը: Բայց չնայած այս բոլորին, պետք է պարզ ու վորոշակի ասել, վոր այս ասպարեզում գեուկան բավական բացեր ու թերութիւններ, վորոնց մասին յես անհրաժեշտ եմ գտնում միջանի խոսք ասել:

ԿՎՀ - ԲԳՏ-ն միայն 1933 թ. ընթացքում միջերուստների ասպարեզում կատարել է մոտ 300 հիմնական հետազոտում, չհաշված առորյա այն մանր ստուգումները, վոր մենք կատարել ենք: Այդ ստուգումները հայտաբերեցին միջերուստների պրակտիկայում գեուգոյութիւն ունեցող թերութիւններ: Պարզվեց, վոր միջերման վորոշ ապարատներում խցկվել էին անհարազատ, բյուրոկրատ, այլասերված տարրեր, վորոնք խանգարում էին մեր աշխատանքի հաջողութիւնը: Այդ ուսումնասիրութիւնների հիման վրա ԿՎՀ - ԲԳՏ-ն միջոցներ է ձեռք առել ժամանակին վերացնելու նկատված թերութիւնները, մաքրելով միջերող կազմակերպութիւնները խորթ, քայքայված, անհարազատ տարրերից:

Մեր ձեռքի տակ ունեցած բազմաթիւ փաստերից յես կցանկանայի բերել միայն միջանիսը, վորով դուք կտեսնեք, թե ինչպիսի խոշոր բացեր են յեղել այդ ասպարեզում: Ղարաքիլիսայում կատարած ստուգումը հայտաբերեց, վոր շրջանային կուսակցական, խորհրդային կազմակերպութիւնները, կոպիտ կերպով աղավաղելով հացամիջերման առթիւ տրված Համկ(բ)Կ կենտկոմի ու ժողկոմխորհի դիրեկտիւիւնը, «յուրորինակ» պրակտիկա էին կիրառում հացի միջերման ասպարեզում: Այդ պրակտիկան

այն է, վոր մենատնտեսների և կուլակ-ուսուկների հացի միջերումը կատարվել է գյուղկոոպերացիայի միջոցով, այդպիսով ստեղծելով յերկրորդ միջերող կազմակերպութիւն, վորին իրավունք էին վերապահել 2 տոկոս ավելի հացահատիկ միջերել, պատճառաբանելով, վոր տեղափոխութեան ժամանակ կպակասի: Միջերված վողջ հացահատիկը, առանց պարտավորագրերի, սպառկոոպերացիան հանձնում է Չագոտգեոնոյին, վորի փոխարեն ստանում է որդեր և դրամ: Այդ դրամը փոխանակ գյուղացիներին հանձնելու, գյուղխորհուրդները պահում են իրենց մոտ՝ անհատ գյուղացիների պարտքի դիմաց: Իրա հետ մեկտեղ՝ միջերման լրագոր Սայամազլանի կարգադրութեամբ՝ ցորենի փոխարեն ընդունում են դարի:

Ահա թե ինչու մենք Ղարաքիլիսայի նկատմամբ կենտկոմի հետ մեկտեղ ձեռք առանք իրիստ միջոցներ, առաջարկելով բոլոր շրջանային կազմակերպութիւններին՝ ըննութեան յենթարկել Ղարաքիլիսայի դասերը, իրենց մոտ այդպիսի քաղաքականապես միանգամայն սխալ յերևութիւններ թույլ չտալու համար:

Ընթացիկ ժամանակաշրջանում, չնայած կուսակցական-պետական բարձրագոյն մարմինների կտրուկ հրահանգներին, միշարք շրջաններում հացահատիկի պահպանման գործում հանգես բերվեց ուղղակի դատապարտելի ու հանցագործ վերաբերմուն (Ախտա, Լենինական, Յերևան, Ղարաքիլիսա, Արթիկ և այլն): Այսպես, որինակ, Լենինականում և Արթիկում միջերված հացահատիկն անխնամ պահվեց, վորի պատճառով հսկայական քանակութեամբ հացահատիկ փտեց ու չծլեց: Նույնիսկ յեղել են գեպքեր, յերբ միջանի վայրերում գյուղացիներից միջերման կապակցութեամբ կաշառք են վերցրել: Որինակ, Լենինականի կապակցութեամբ կաշառք են վերցրել և գյուղացիներից (Աղբաբայի) 800 ռուբլի դումար, կեղծելով նրանց հացի պարտավորագրերը և չստանալով պահանջվելիք հացահատիկը:

Մեր ստուգումները յերևան հանեցին նաև պետական գույքը հախշտակելու և վատնելու գեպքեր միջերող կազմակերպութիւնների աշխատանքում: Մի-յերկու որինակ բերենք Հայյուղարդից և Չագոտսկոտից: ԿՎՀ - ԲԳՏ-ն 1933 թ. հունվար ամսին ձեռնարկեց կաթնամիջերման բաշխման ստուգումը, պարզելու համար, թե վորքան որինական ճանապարհներով է կատարվում

այդ բաշխումը: Ստուգման ընթացքում հայտարարվեցին մի շարք այլանդակ ու աղաղակող փաստեր:

Այդ կազմակերպություններում, ներքևից վերև, սկսած շրջաններից մինչև կենտրոնական ապարատի ղեկավար աշխատողները, անորինական ճանապարհով շոտլենդ ու վատենլ են միջանի տասնյակ տոնն պանիր և յուղ: Այստեղ միայն կենտրոնական ապարատի կողմից վատենլ 2.123 կիլո յուղ և տասնյակ փթեթով պանիր: Նմանորինակ յերևույթներ հայտարարվել են նաև Ստեփանավանում, Լենինականում, Դարաքիլիսայում, Բասարդեշարում և այլ շրջաններում:

Յեվ ահա, յեղնելով ստեղծված դրուժյունից, ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն վորոշեց մաքրել այդ ապարատն անհարազատ, բյուրոկրատ, աշխատելի և խարդախ տարրերից: Մարտ և ապրիլ ամիսներին ձեռնարկեցինք Հայրուղարդի ապարատի ստուգմանն ու դոմանը: Բավական է ասել, վոր միայն 8 շրջանում (Ստեփանավան, Մարտունի, Դարաքիլիսա, Դափան, Արթիկ, Ախտա, Բայազետ, Յերևան) ապարատի դոման հետևանքով հանվել են աշխատանքից 32 հոգի, տրված են դատի 8, տույժի յեն յենթարկվել 18 հոգի:

Ստուգումից պարզվեց, վոր Հայրուղարդի կենտրոնական ապարատից սկսած մինչև շրջանային ղեկավար աշխատողները չեն հետաքրքրվել իրենց ապարատում աշխատողների սոցիալական դրուժյունը, նրանց չի հետաքրքրել աշխատակցի քաղաքական դեմքն ու անցյալը, չեն ունեցել աշխատանքային գրքույկներ, բացակայել է տուրյա հսկողությունն աշխատանքի և աշխատողների նկատմամբ: Այդ ապարատներում գերիշխել է թափաթկվածությունը, ձեռնարկն ու անպատասխանատու վերաբերմունքը դեպի աշխատավորների պահանջները, և հենց այդ բոլորն է յեղել անցյալ տարվա պլանների թերակատարման, շոտլենդների և վատենլների բուն պատճառը: Դեռ ավելին. այդ ապարատում բուն էյին գրել իրենց անյալով մեզ համար լիովին խորթ անձնավորություններ, մինչև անգամ մուլաներ (Դափանի շրջանի Գեղվա գյուղի կոտպերատիվի վարչության գործակատարը նախկին մուլա յեն յեղել), վորոնք անհապաղ հեռացվեցին աշխատանքից:

Ահա թե ինչու ԿՎՀ-ն ստեղծված յեկով լավ ձգել Հայրուղարդի կուսակցության շարքերից Հայրուղարդի գեկավարներ Բեկնադարյանին ու Մելնոյանին:

Ավելի խայտառակ դրուժյուն է յեղել Ձագոտսկոտում: Այդ կազմակերպության մեջ գոյություն ունեւ հանրային գույքի կտտարյալ հափշտակում, անտնտեսավարություն, խնամիություն, աշխատություն: Մենք ստուգման յենթարկեցինք մթերված անասունների պահպանման, բաշխման ճշտությունը և որինա կանությունը: Ստուգումից պարզվեց, վոր Յելենովկայի բաժանմունքը 1932 թ. ընթացքում առանց Հայրուղարդի թույլտվության սրան-նրան բաշխել է 3.600 կիլո միա: Գորիսի բաժանմունքը՝ 9 գլուխ խոշոր և միջանի գլուխ մանր անասուններ: Լենինականի Ձագոտսկոտի բազան շոտլենդ է 139 գլուխ խոշոր և մանր անասուններ, Գեղիշենդի շրջանում Ձագոտսկոտի աշխատակիցները մթերված անասունները փոխանակել են գյուղացիների անասունների հետ: Աղմաղանի անասունների հոտից կորել, յուրացվել և փչացել է 300-ից ավելի խոշոր ու մանր անասուն: Կարևորն այն է, վոր այդ հոտի սպասարկու կազմում խցկված են յեղել ձայնագրողներ, անհարազատ տարրեր, վորոնք իրենք գողացել են ու փչացրել անասունները և կեղծ արձանագրություն են կազմել, թե իբր քրդերը հարձակվել են հոտի վրա և թալանել, իսկ Աղմաղանի հոտի կոմունիստ վարիչ Մանուկյանն ստորագրել և հաստատել է այդ ակտը: Մինչդեռ հետագոտությունը ցուցաբերեց, վոր դա կեղծիք է, մոշ մի թալան չի կատարվել և աշխատողներն իրենք են գողացել: Յեվ մենք Մանուկյանների նմաններին վտարեցինք կուսակցությունից ու հանձնեցինք դատի: Կամ վերցնենք մի ուրիշ որինակ: Շամշադնի Ձագոտսկոտի լիազոր Մեխակ Հովնանիսյանը մթերված անասունները փոխանակելով մասնավորների հետ՝ յուրացրել է 8 հազար ու: Բացի այդ, ստացած արգյունաբերական աղբյանքները բաժանել է իրենց աշխատակիցներին: Պարզվեց, վոր այդ մարդը նախկին առևտրական է, վորը կարողացել է խցկվել կուսաշարքեր: Այդ կուստոմսավոր ժուլիկը դուրս շարտվեց կուսակցությունից և դատի տրվեց:

Նույն շրջանի Ձագոտսկոտի աշխատակից Մառկոս Վադանյանը նույնպես հեռացվել է կուսակցությունից և դատի տրվել՝ վորպես վերոհիշյալ Հովհաննիսյանի արարքներին մասնակից և, բացի այդ՝ ինքը ևս իր հերթին թալանել է պետական գույքը (Ձագոտսկոտի համար ստացված 50 ծառերն իր անձնական կարիքների համար է ոգտագործել, յուրացրել է 9 անասուն,

130 կիլո ցորեն և 36 կիլո բրինձ): Այդպիսի որինակներ կտրելի
յե ելի բերել, սակայն այսքանն ել բավական ե՛ համալրատա-
խան քաղաքական-գործնական յեղրակացությո՞ւնների համար:

Վերջին տարում կՎՀ - ԲԳՏ-ի կողմից պարբերաբար ստուգ-
ե լ ե նաև մյուս մթերող կազմակերպությունների աշխատանքն
և մթերման սլանների կատարումը, ինչպես, որինակ, կաշու,
բրդի, աղունավարձի և այլն: Այս բոլորի վրա յես մանրամասն
հնարավորութուն չունեմ կանգ առնելու, միայն այստեղ անհրա-
ժեշտ եմ գտնում մատնանշելու այն հանգամանքը, վոր մեր
ընթացիկ կուսակազմակերպություններից շատերը դեռ հարկ
յեղած ուշադրութունը չեն դարձնում մթերող կազմակերպու-
թյունների վրա, չեն ապահովում մթերող կազմակերպություն-
ները համապատասխան կայուն կադրերով, վորի հետևանքով և
տեղի յեն ունենում անթույլատրելի յերկույթներ:

Վորո՞ք են գլխավոր թերություններն ու մեր անելիքները
մթերման բնագավառում: Դեռ մինչև որս մթերող մարմինները
գործում են վոչ բավարար պլանայնությամբ: Ձկա հատակ ու
ճշգրիտ հաշվառում, վորի հետևանքով այս կամ այն շրջանին
տրվում ե սխալ պլան: Չնայած կուսակցության ձեռք առած
գործնական միջոցներին, դեռ մթերող մարմինների բոլոր ողակ-
ներն ապահովված չեն կուսակցական կայուն և գործունյա կազ-
մերով: Դեռ մթերող մարմինների կուսակազմակերպությունները և
միջանի շրջանային կուսամարմիններ միանգամայն անբավարար
աշխատանք են կատարում մթերման գծով և՛ վոր գլխավորն
ե՛ չեն ըմբռնում մթերումների քաղաքական-տնտեսական խոշոր
նշանակությունը:

Ուստի մեր նպատակը պետք ե լինի՝ շարունակել ուժեղ
պայքարը մթերող մարմիններում բուն զբաժ բյուրոկրատիզմի,
գեղձարարության, կաշառակերության և այդ ասպարեզում դա-
սակարգային թշնամու բոլոր վտանգությունների դեմ, և՛ ավելի
ձկունացնել մթերող մարմինների ապարատը և ապահովել նրա
բոլոր ողակների ամենորյա, ուղերատիվ, կուսակցական գեղավա-
րությունը, ունենալ հաստատուն պլան և վերջնականապես բա-
րելավել ու ճշտել հաշվառման բոլոր իրական որյեկտները և ծա-
վալուն պայքար մղել մթերումների բնագավառում կուսակցու-
թյան գծից յեղած բոլոր խեղաթյուրումների ու աշ ուղորտունիզմի
դեմ:

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ԾԱՎԱԼՄԱՆ ՅԵՎ ԲԱՆՄԱՏԱ- ԿԱՐԱՐՄԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

Հաշվետու ժամանակաշրջանում կուսակցական և պետական
բարձրագույն մարմինների կողմից մի շարք կարևորագույն վո-
րողումներ կայացվեցին խորհրդային առևտրի և բանվորական մա-
տակարարման մասին: Վերջին յերկու տարվա ընթացքում Համ.
Կ(բ)Կ Կենտկոմի համարյա բոլոր պլենումներում խորհրդային
առևտրի և բանվորական մատակարարման հարցերը յեղել են ու-
շադրության կենտրոնում, վորի շնորհիվ զգալի չափով ծավալ-
վել ե ապրանքաշրջանառությունը, անհամեմատ լավացել ե աշ-
խատավոր մասսաների պահանջների բավարարման գործը,
ծավալվել ե կոլտնտեսային առևտուրը և խոշոր չափով բարձրա-
ցել ե բանվորների ու աշխատավորների նյութական-կենցաղա-
յին մակարդակը:

Յեկնելով 17-րդ կուսկոնֆերանսի այն դրույթից, վոր «բոլ-
շևիկյան տեմպն ապահովելու, ժողովրդական վողջ տնտեսություն-
նր բարձրացնելու և քաղաքի ու գյուղի մասսաների կարիքները
լայն սպառման ապրանքներով լավ սպասարկելու համար անա-
գին նշանակություն ունի ապրանքաշրջանառությունը», ԿՎՀ-
ԲԳՏ-ն իր ուշադրությունը բեռեց ապրանքաշրջանառության
աճման, նրա պլանների կատարման վրա:

Անցած յերկու տարում լուրջ նվաճումներ ունեցանք Խորհրդ-
դային Հայաստանի ապրանքաշրջանառության ծավալման և առև-
տրական ցանցի ընդլայնման գործում. մանրածախի ապրան-
քաշրջանառությունը 1927—1928 թվին կազմում եր 58.750 հա-
զար ո., 1932 թ.՝ 201.038 հազար ո., 1933 թ. 10 ամսում՝ 194.504
հազար ուրլի: 1932 թ. աճումը 1927—1928 թ. նկատմամբ կազ-
մում ե 339,4 տոկոս, 1933 թ. 10 ամսվա շրջանառությունը, հա-
մեմատած 1932 թ. 10 ամսվա հետ՝ կազմում ե 124,6 տոկոս:
Մանրածախ առևտրական ցանցի զարգացումը ՀամԿ(բ)Կ կենտկո-
մի և Ժողովուրդի մայիսյան վորողումից հետո ունի հետևյալ
պատկերը. 1931 թ. 1.200 առևտրական կետի փոխարեն սո մեկն
հունվարի 1933 թ. ունենը 2.344 առևտրական կետ, աճումը մոտ

200 տոկոս: Ունենեք լուրջ հաշվողություններ նաև կոլտնտեսային առևտրի ծավալման ասպարեզում:

Հաշվետու ժամանակամիջոցում խոշոր չափերով առաջ գնաց մեր մասսաների՝ հատկապես բանվորության մատակարարման գործը: Ձեզ հայտնի չե, վոր միայն վերջին տարիներում եր, վոր արմատական ընդարձակման և վերակառուցման յենթարկվեցին սննդի արդյունաբերության այնպիսի միավորներ, ինչպիսիք են Կոնսերվի ու Ձեթ-ոճառի գործարանները: Ձգալի չափով ընդարձակվեցին նաև սննդի մյուս ոժանդակ ձեռնարկությունները: Սննդի արդյունաբերության լայն զարգացման հիման վրա մենք կարողացանք արագ կերպով բարձրացնել բանվորների, ինժեներների, ուսուցիչների և աշխատավորական մյուս խավերի նյութական բարեկեցությունը:

Իբրև ապացույց այս ամենի, կարելի չե վերցնել թեկուզ միայն ժողովրդական սննդի ծավալումը՝ արտահայտված դրամական արժեքով: Յեթե 1927—1928 թ. մեր պետական-կոոպերատիվ կազմակերպություններում սննդի գծով ծախսվել է 3.631.000 ռուբլու սննդամթերք (միայն ճաշարանների միջոցով), ապա 1932 թ. 10 ամսում ծախսվել է 31.352.000 ռ. սննդամթերք:

Անշեղորհն իրագործելով կուսակցության դիրեկտիվները, վերակառուցելով ԿՎՀ - ԲԳՏ-ի գործունեությունը խորհրդային առևտրի և բանվորական մատակարարման ուղղությամբ, մեր մարմինները վերջին շրջանում կարողացան հայտարարել ու լիքացնել բազմաթիվ լուրջ թերություններ ու սխալներ, վորոնք կային խորհրդային առևտրի, կոոպերացիայի և բանվորական մատակարարման ասպարեզում:

Այս նկատառումով յես ավելի շատ պետք է խոսեմ նշված բնագավառում յեղած մեր թերությունների, քան մեր բազմաթիվ լուրջ նվաճումների մասին:

ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն բանվորական բրիգադների, ազդարարող պոստերի և շրջ. ՎՀ-ԲԳՏ միջոցով հաշվետու ժամանակաշրջանում սխտեմատիկ և գործնական վերահսկողություն է սահմանել կոոպերացիայի ու պետառևտրի աշխատանքի վրա և ամենուրյա ոգնություն է ցույց տվել այդ ուղղությամբ աշխատող մարմիններին:

Խորհրդային առևտրի ծավալման բնագավառում ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն հաշվետու ժամանակաշրջանում ընդհուպ մոտեցավ և ընդգրկեց

հետևյալ որյեկտներն ու հարցերը. առևտրա-կոոպերատիվ ապարատի եժանացումը, աշխատավարձի սխտեմի բարելավումը: ԲԳՏ-ի կողմից կիրառված ռացիոնալացման ձեռնարկումներ, բանվորական որվա խտացման և ավելորդ ծախքերի վերացման շնորհիվ, սպառողների սխտեմի ապարատը, սկսած գյուղկոոպներից մինչև կենտրոնը, կրճատված է 389 միավորով՝ ամսական 74.478 ռ. աշխատավարձի գումարով. կատարված է միջոցների վերաբաշխում կենտրոնից դեպի ստորին ողակները (կենտրոնական ապարատը կրճատվել է 42,6 տոկոսով, քաղկոոպներին ու ՓԲԿոոպների ապարատը՝ 13,8 տոկոսով, գյուղկոոպներին ապարատը՝ 17,8 տոկոսով):

ԿՎՀ - ԲԳՏ-ն առանձնապես դբադվել է նաև խոշոր փակ բանվորական կոոպերատիվներին և բանմատակարարման բաժիններին կից սեփական պարենային բազաներ ստեղծելու, լայն սպառման առարկաների արտադրության ընդարձակման հարցերով:

Կուսակցությունն առևտրական կազմակերպությունների և առաջին հերթին սպառողկոոպերացիայի առաջ կտրուկ խնդիր դրեց՝ ապահովել առաջին հերթին գյուղին ապրանք մատակարարելը, վորը հսկայական նշանակություն ունի բերքահավաքի և մթերման կամպանիաների հաջող ծավալման, կոլտնտեսությունների կազմակերպական-տնտեսական հետագա ամրապնդման և կոլտնտեսական առևտրի ծավալման համար:

Այդ նպատակով ԿՎՀ - ԲԳՏ վճռական պայքարի դիմեց՝ ապահովելու համար արդյունաբերական ապրանքների ներմուծումը գյուղ և արագացնելու հատկապես գյուղի ապրանքամատակարարումը:

ԿՎՀ - ԲԳՏ-ն հաճախ է յերևան հանել գյուղի մատակարարման ասպարեզում յեղած թերությունները, վորոնք ազդում են գյուղատնտեսական մթերումներին վրա, մատնացույց է արել ապանքատար սխտեմի կազմակերպություններին իրենց աշխատանքի հիմնական թերությունները և գործնական միջոցներ և ձեռք առել այդ գործը բարելավելու համար:

Ապրանքաշրջանառության զարգացման և առհասարակ խորհրդային կուլտուրական առևտրի ծավալման անհրաժեշտ գործոններից է գների կարգավորումը: Պետության կողմից այս ուղղությամբ կատարվող աշխատանքը նպատակ ունի ապահովելու միամական քաղաքականությունը գների խնդրում և մեր պետա-

կան ու կոոպերատիվ առևտրից խալառ դուրս վանելու նկարմանակա՝ չարչիական պրակտիկան: Այդ տեսակետից խոշոր նշանակութուն ունի պետութւյան կողմից սահմանված գների կիրառման վրա խիստ հսկողութւյան կազմակերպումը և այդ բնագավառում կուսակցութւյան գծի աղավաղումները գեմ պայքարելը:

Գների Տեսչութւյունը, վոր մեզ մոտ կազմակերպվել է 1931 թվի գեկտեմբերից, հասարակայնութւյան և մամուլի ոժանդակութւյամբ կարողացել է մեծ աշխատանք կատարել: Գների Տեսչութւյունն աստիճանաբար ընդգրկել է նորանոր բնագավառներ, ինչպիսիք են՝ գյուղատնտեսական մթերքների կոնվենցիոն ու իրացման գները, իսկ այդ կապակցութւյամբ նաև միանգամայն նոր բնագավառ՝ գյուղատնտեսական մթերքների ապակենտրոնացված մթերումները և, վերջապես, շխանյութերի գների բնագավառը:

Գների Տեսչութւյան ստուգումներն ապացուցեցին, վոր նկարմանական ձգտումները լայն ծավալ են ստացել առանձնապես Հայաստի և Հայկոպի ցանցում, վորտեղ գները սահմանելիս ընկերները յեղում եյին վոչ թե արդյունաբերութւյան գների պրեյսկուրանտից, այլ ապրանքների պահեստային ինքնարժեքից: Իբրեւ այդորինակ պրակտիկայի ցայտուն փաստեր կարող են հանդիսանալ Հայաստի մանրածախ առևտրի կետում, Հայկոպի, Հայաստարկոպի, Միլիցիայի, բանվորական Փիկոպի, Հաշմկոպի ցանցում յեղած խեղաթյուրումները:

Առևտրա-կոոպերատիվ սխտիմի մի շարք ողակներում արտահայտվել են վաստակ ստանալու նկարմանական ձգտումներ: Այսպես, որինակ, Լենտեքստիլկոպը կոոպերատիվ կազմակերպութւյուններին ապրանք մատակարարելիս ապրանքների ինքնարժեքի վրա վերադիր և բարդում հարյուրից մինչև 200 տոկոս, Հակկոպարդուկտը՝ 110-ից—120 տոկոս, Հաշմկոպը՝ 50-ից—100 տոկոս և այլն:

Առանձնապես անբարեհաջող դրութւյան մեջ եր գտնվում գների գործը Մատոդկոմատում, վորտեղ թույլ են տրվել ամենակոպիտ սխալներ, այսինքն՝ գների անընդհատ իջեցման քաղաքականութւյունը փոխարինվել է գների ու վերադիրների բարձրացման պրակտիկայով (բանջարեղենի մթերման գների բարձրացումը 20—30 տոկոսով՝ ԽՍՀՄ Մատոդկոմատի կողմից առաջարկված միասնական գների համեմատութւյամբ):

Գների Պետական Տեսչութւյունը հաշվետու ժամանակաշրջանում, բացի առևտրա-կոոպերատիվ կազմակերպութւյունների, առևտրական կետերի, ճաշարանների, բուֆետների, արտեղների ու արդյունաբերական ձեռնարկութւյունների պարբերական ստուգումներից՝ նաև 96 հիմնական հետազոտութւյուն է կատարել գների տարբերութւյունները վերացնելու, գներ սահմանելու նոր ձևեր կիրառելու, վերադիրները ճիշտ հաշվելու և գանձելու, կշռային սխտեութւյան բարելավումն ապահովելու ուղղութւյամբ:

Հետազոտութւյունների հետեանքով ձեռք առնված միջոցները (ինչպես այդ ցույց են տալիս կրկնակի ստուգումները) իրենց դրական հետեանքն ունեցան թե խախտումների քանակը նվազեցնելու և թե գները կազմելու գործի ղրվածքը բարելավելու տեսակետից:

Գների և գները կազմելու գործի ստուգումը, վոր կատարվեց Գյուղարդում, պարզեց, վոր Յերգյուղարդը, կառավարութւյան վորոշումներին հակառակ, թույլ է տվել մի շարք կոպիտ խախտումներ և դրանով իսկ զգալիորեն բարձրացրել է իր արտադրանքի վաճառքի գները: Այսպես՝ արտադրական կալկուլյացիայի մեջ մտցված է յեղել հատուկ վերադիր գումար՝ շինարարութւյան համար (մոտ 60 տոկոս ավելի գործարանային ինքնարժեքից): Բացի դրանից, հրուշակեղենի նորմալ ֆոնդի մի մասն իրացվել է բարձր գներով և տարբերութւյունը փոխանակ պետական գանձարկղ մտնելու, ծախսվել է շինարարութւյան վրա:

ԲԳՏ-ի միջամտութւյան շնորհիվ Գյուղարդի կալկուլյացիան վերանայվել ու մաքրվել է այդ ապրանքի վերադիրներից և պետական ձեռնարկին է մուծվել ավելի գանձված 30,947 ու գումարը:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում մենք ուսումնասիրութւյան ենք յենթարկել նաև Դոերի, Քանաքեռլինի, Ալլահվերդու, Դափանի, Լենտեքստիլի, Արթիկ - Տուֆի, Անի-Պեմզայի, Բիմշինի, Չորագետի, Ալագյաղի, Արագայանի մատակարարման գործը: Մեր ուսումնասիրութւյունները հայտարարել են, վոր մատակարարող կազմակերպութւյուններն անբավարար աշխատանք են ծավալել բանվորական մատակարարումը պատշաճ բարձրութւյան վրա դնելու համար:

Փոխանակ վճռարար վերակառուցելու սպառողի սպասարկման գործը՝ կոոպերատիվ և առևտրական կազմակերպութւյունները հանցագործութւյան չափ դանդաղորեն եյին հրաժարվում ապ-

բանքները մեխանիկորեն բաշխելու մեթոդից: Ապրանքների հըս-
կայական քանակութիւնն բաշխվում եր առանց հաշվի առնելու
մատակարարման առանձնահատկութիւնները և շատ հաճախ
եւ բոլորովին անտեսելով սպառողների պահանջները:

Մատակարարման գործի անբավարար դրվածքի հիմնական
պատճառները մեկն եւ պլանային մատակարարման մեջ գտնե-
լով սպառողների թվի քիչ թե շատ ստույգ հաշվառման բացա-
կայութիւնն է: Այդ թվերը մի շարք կազմակերպութիւնների
ու ձեռնարկութիւնների գծով ավելացված են, մի այլ տեղ՝
պակասեցված, վորի հետեանքով մասսայական բնույթ են
կրել այն դեպքերը, յերբ ավելի մարդիկ են ապրանք ստա-
ցել, շոսյվել են մթերքները, կամ ընդհակառակը՝ պակաս
ապրանք են ստացել վորոշ միավորներ (Ղուերը, Գիւմերը,
Ալլահվերդու և Ղափանի պղնձահանքերը, Լենտեքստիլը):

Բանվորական մատակարարման բնագավառի գլխավոր թե-
րութիւնները հանգում են հետեւյալին.

ա) աշխատավորութեան վորոշ մասի անբավարար մատա-
կարարութիւնը նորմավորված արդիւնաբերական և պարենավորման
ապրանքներով.

բ) ամփոփված հանրապետական պլանների, հայտերի սխալ
և վոչ ժամանակին կազմելը և Մատոգիկոմատի ու մանավանդ
նրա տեղական մարմինների ծայր աստիճան անբավարար աշխա-
տանքն այս ուղղութեամբ.

գ) հասարակական սննդի գործի դեռ անբավարար դրված-
քը, այսինքն մթերքների մատակարարման մեջ շարունակվող
ընդհատումները, ֆոնդերի մեխանիկորեն բաշխումը, հոկասանի-
տարական դրութիւնը.

դ) հասարակական վերահսկողութեան թուլութիւնը՝ ֆոն-
դերը մինչև սպառողներին հասցնելու գործում.

յե) ինքնուրույն գնումների և ինքնուրույն մթերութիւնների
անբավարար ծավալումը:

Հաշվետու շրջանում ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի կողմից ձեռք առնված մի-
ջոցների շնորհիվ և լայն մասսաների անմիջական ոժանդակու-
թեամբ՝ հաջողվեց նկատելի չափով կարգավորել մատակարարման
հարցերը և սիստեմատիկ հսկողութիւն սահմանել սպառողական
բացիայի և պետական տնտեսական աշխատանքների վրա:

Յեղնելով Կենտկոմի և ԿՎՀ-ի սեպտեմբերյան պլանումի դի-

րեկտիվներին՝ բանամատակարարման համար լրացուցիչ ֆոնդեր
ստեղծելու մասին՝ գյուղատնտեսական վոչ-հատիկավոր մթեր-
քների ապակենտրոնացված մթերութիւնների ծավալման հիման վրա,
անշեղորեն պահպանելով գների խորհրդային քաղաքականու-
թեանը, ԿՎՀ-ԲԳՏ անցած յերկու տարվա ընթացքում լուրջ ու-
շադրութիւն և դարձրել աշխատանքի այդ բնագավառի վրա և
շնորհիվ նրա վճռական միջամտութեան, սիստեմատիկ հսկողու-
թեան և ոժանդակութեան՝ ձեռք են բերված վորոշակի նվաճում-
ներ:

Բազմաթիվ հետադրութիւնների ու սիստեմատիկ հսկողութեան
միջոցով գործնական կապ ստեղծելով մթերութիւնների հանրապե-
տական կոնվինցիոն բյուրոյի հետ, ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն կարողացավ կեն-
սագործել իր հիմնական անելիքները՝ ապակենտրոնացված մթե-
րութիւնների կազմակերպման գործում:

Յեռ կցանկանայի միջանի փաստ բերել մեր այդ աստիճա-
նում կատարած աշխատանքից. մեր ստուգումը հայտարարեց,
վոր Գանաքեռի թանկութեւնը կարտոֆիլը 12 կ. փոխարեն գնել
է 80 կոպեկով, Հայաստան՝ 1 ո. 62 կ., Հայկոպի մթերման գրա-
սենյակը՝ 1. 80 կ.: Ղուերի թանկութեւնը միւսը 4 ո. 50 կ. փոխարեն
գնել է 6 ո. 20 կոպեկով, Հաշմկոպը՝ 5 ո. 50 կոպեկով: Ղուերի
թանկութեւնը յուրը 12 ո. փոխարեն գնել է 39 ո. 80 կ., պանիրը
5 ո. փոխարեն՝ 15 ո., ձուն 25 կ. փոխարեն՝ 95 կ.: Նմանորինակ
այլանդակ փաստեր կան մյուս մթերող որդաններում: Այս ամենի
հետեանքով պետութիւնը միայն 1933 թվի յերրորդ յեռամսյա-
կում կորցրել է 1.217.000 ուրլի:

Դրա հետ մեկտեղ՝ մեր ստուգումները հայտարարել են, վոր
մի շարք արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների իրենց արտա-
դրական ոժանդակութիւնը փոխարինել են ապրանքափոխանակ-
ման գործարքներով (Կարի գործարան, Գիւմեր, «Արարատ»
տրեստ, Անտառտրեստ, «Լեռնա» արտիկ և այլն):

Թույլ է յեղել շրջանային կազմակերպութիւնների ղեկավա-
րութիւնն այս գործի նկատմամբ: Բոլորովին անբավարար է
ձինժողկոմատի, դատախազութեան ու Պետբանկի ոժանդակու-
թեանը:

ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի պայքարը խորհրդային, կոոպերատիվ մար-
մինների կողմից կատարվող գների խախտումների դեմ և նրա
հետագա միջոցառումները վճռական բեկում ստեղծեցին վերոհի-

շյալ բնագավառում: Զգալի չափով իջավ մանրածախ գների խախտումների տոկոսը: Յեթե 1933 թ. առաջին յեռամսյակում գների խախտումներն արտահայտվել են 633.605 ռ., ապա յերկրորդ յեռամսյակում այդ գումարը հավասար է յեղել 391.005 ռ., յերրորդ յեռամսյակում՝ 192.862 ռ.:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում մենք ստուգել ենք 1.195 կադմակերպություն ու առևտրական ձեռնարկություն և հայտարարել ենք գների խորհրդային քաղաքականության զանազան խախտումների 1805 դեպք, վորոնց թվում գների վերադերձների բարձրացման և գներ կազմելու խախտումների 702 դեպք:

Այս ալյանդակությունների համար տույժի յեն յենթարկված 1382 հոգի: Այդ ընդհանուր թվից կարգապահական տույժ են ստացել 345 հոգի, տուգանքի յեն յենթարկվել 599 հոգի՝ 16.822 ռ. գումարի չափով, հանված են աշխատանքից 209 հոգի, դատի յեն արված 208 հոգի, հեռացված են կուսակցությունից 21 հոգի:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում տեղի յե ունեցել նաև կոոպերատիվ կադմակերպություններում աշխատող կադրերի ստուգում: Ստուգման են յենթարկվել 4.705 մարդ, տույժի յեն յենթարկված 441 հոգի, աշխատանքից հանված են 375 մարդ, արված են դատի 58 մարդ:

Իբրև ամփոփում այս ամենի, պետք է արձանագրել, վոր մեր կողմից նշված թերությունների և ալյանդակությունների անհապաղ վերացումը, պետական-կոոպերատիվ ու մատակարարող մարմինների աշխատանքի իսկական վերակառուցումը, տվյալ ուսումնական հանրակրթությունների պայմաններում՝ անշուշտ կտա միջանի անգամ ավելի մեծ արդյունք: Այստեղից բխում է, վոր առաջիկայում մենք պետք է՝

1. Իսպառ արմատախիլ անենք առևտրի ու մատակարարման ասպարեզում յեղած չարաշուտությունները, չարչիական վորդին, բյուրոկրատիզմը, գների խախտումները և ամեն տեսակ ապրքինի գործարքները:

2. Կադմակերպենք իրական բանվորական-աշխատավորական կոնտրոլ հասարակական աննդի, մատակարարման ու առևտրի նկատմամբ:

3. Բոլշևիկորեն կադմակերպենք ու ծավալենք բանվորական մատակարարման ու աննդի գործը, սիստեմատիկ կերպով իջեցնենք

լայն սպառման ապրանքների գները և ալյալիսով ապահովենք աշխատավարձի իրական բարձրացումը:

4. Միստեմատիկորեն բարձրացնենք առևտրա-կոոպերատիվ և մատակարարման ողգանների աշխատողների վորակը, անխնայաբար մղելով այդ բնագավառում հանգես յեկող դասակարգայնորեն խորթ տարրերի և նրանց կեղտոտ արարքների դեմ:

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՊԼԱՆՆԵՐԻ ԿՍՏԱՐՄԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

Հաշվետու ժամանակաշրջանում մենք հատուկ ուշադրություն ենք դարձրել ֆինանսական ողգանների աշխատանքի վրա, վորովհետև տվյալ շրջանում անհրաժեշտ եր էլ ավելի բարձրացնել մեր ֆինոբգանների աշխատանքի վորակը, ապահովել ֆինանսների ժամանակին կատարումը և արմատախիլ անել անտեսադարությունը, իրականացնելու համար անհաշվարկը:

Այս նպատակով մենք սիստեմատիկ հսկողության ենք յենթարկել մեր ֆինանսական ողգանների գործունեյությունը և կոնկրետ միջոցներ ձեռք առել՝ նրանց աշխատանքն իր բարձրության վրա դնելու համար:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում մենք ուսումնասիրության ենք յենթարկել գյուղական բյուջեների, աղգարնակության միջոցների մորիլիզացիայի պլանի կատարումը, բուհերի ֆինանսական գրությունը, ՄՏԿ-ների ու միշարք խոշոր գործարանների ֆինանսական աշխատանքը և այլն:

Յեկնելով ընդ. Ստալինի և Մոլոտովի դերեկտիվներից, ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն հատուկ ուշադրություն է նվիրել գյուղի պետական ապահովագրության գործում թույլ տրված խեղաթյուրումներն ուղղելու հարցին:

ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն իր շրջանային ողգանների հետ միասին սիստեմատիկ ստուգման է յենթարկել գյուղատնտեսական հարկման աշխատանքները: Այդ ստուգումները հսկայական թերություններ են հայտարարել գյուղատնտեսական հարկի որենքի կիրառման խնդրում, վորոնք ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի ձեռք առած միջոցների շնորհիվ զգալի չափով ուղղվել են:

Ֆինանսական աշխատանքի բնագավառում ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն իր հատուկ ուշադրությունն է դարձրել աշխատավարձի վճարման գործում նկատված բյուրոկրատական ձգձգումների վրա: ԿՎՀ-

ԲԳՏ-ն զբաղվելով այդ խնդրով, աջակցել է մեր տնտեսական կազմակերպություններին՝ աշխատարարձի ասպարեզում գոյացած պարտքը լիկվիդացիայի յենթարկելու գործում: Աշխատավարձի պարտքերի գոյանալը, ինչպես ցույց են տալիս մեր բազմաթիվ ստուգումները, արդյունք է մեր հիմնարկ-ձեռնարկությունների ոպերատիվ ղեկավարություն անբավարար լինելուն, գործարաններում ու ձեռնարկություններում առաջացած ճեղքվածքները ժամանակին լիկվիդացիայի չենթարկելուն: Աշխատավարձի ձեռք-ձրգման խնդիրներով թույլ են զբաղվում նաև տնտեսական ժող-կոմատները, ինչպես նաև պրոֆմիլությունական կազմակերպու-թյունները:

ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն զբաղվել է նույնպես մեր տնտեսական ոլորտ-ների կողմից պետություններին հասանալիք վճարումները ժամանա-կին կատարելու խնդրով:

Այդ ասպարեզում կատարված մեր ստուգումները հայտա-բերեցին խայտառակ փաստեր. տնտեսական կազմակերպություն-ներն աշխատում են թափցնել շրջանառու միջոցների՝ գումարը, վորպեսզի ավելի քիչ պետական հարկ վճարեն: Այս հանգաման-քը հաստատելու համար բազմաթիվ ղեկավարներից յես միայն կրե-րեմ յերկու որինակ. — ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի հատուկ բրիգադը հայտաբերեց, վոր 1932 թվին միայն Յերևանում թափցրված են յեղի 107.736 ուրլու շրջանառու միջոցներ. 1933 թ. այդ գումարն ավելի յե բարձրանում: Մեր կատարած ստուգումը հայտաբերեց թափված շրջանառու միջոցներ՝ 3.908.300 ո. և հարկ այդ շրջանառություն-ներին՝ 924.203 ուրլի:

Շրջանառությունների գումարը հարկումից թափցնելու գեպ-քերը ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն վորակեց վորպես աջ ոպորտունիստական յե-րևույթ, վորպես տնտեսաշարկի բուրժուական-նեպանական խեղաթյուրում և այդ կազմակերպությունների ղեկավարները մեր կողմից յենթարկվեցին ամենախիստ պատասխանատվության:

Ավելի հետևողականորեն կիրառել տնտեսաշարկը և ավելի խիստ զարձնել ուրլու կոնտրոլը, ապահովել ֆինպլանների արագ և ճիշտ կատարումը, խստորեն կիրառել պետական ֆինանսական գիտցիպլինան — ահա այն կարևոր խնդիրները, վորոնց կենսագործ-ման համար մենք պիտի մեծ աշխատանք կատարենք հետագա-յում:

ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ՊԵՏԱՊԱՐԱՏԻ ԵՓԱՆԱՑՄԱՆ ՅԵՎ ՊԱՐԶԵՑՄԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

Ընկերներ, հաշվետու ժամանակաշրջանում մենք բավական խոշոր աշխատանք ենք կատարել պետապարտի եփանացման ու պարզեցման համար, խստագույն ռեժիմ մտցնելով ապարատի պահպանման վրա գումարներ ծախսելու գործում:

1932 թ. սկզբում մենք ստուգման յենթարկեցինք 24 կենտ-րոնական հիմնարկ-ձեռնարկություններ՝ պարզելու համար, թե ինչպես եյին այդ հիմնարկները փակել 1931 թ. իրենց հաշիվե-նը: Պարզվեց, վոր՝ որինակ՝ միացյալ ժողկոմատները 1931 թվին գերածախս եյին ունեցել միջին հաշվով 64,75 տոկոս, վոր միա-ցյալ ժողկոմատները՝ 10,8 տոկոս և այլն: Առանձին հիմնարկու-թյուններից Պետպլանն ավելի յեր ծախսել 217,7 տոկոս, քան հաստատված նախահաշիվը, Լուսժողկոմատը՝ 208,8 տոկոս, Մատ-ժողկոմատը՝ 92 տոկոս և այլն: Այս թվերը վկայում են, վոր այդ հիմնարկությունները միանգամայն թերազնահատել եյին նախահաշվային կարգապահության նշանակությունը, իրենց փաստական ծախքերը չեյին տեղավորվել հաստատված նախահա-շիվների շրջանակներում և իրենց այդ գերածախսը կամ արտա-նախահաշվային ծախքերը ծածկելու համար իրենց թույլ եյին տվել ոգավելու հատուկ նշանակություն ունեցող միջոցնե-րից, այսինքն՝ ապարատը, գրասենյակը պահպանել եյին ի հա-շիվ բուն ոպերատիվ գործի:

Հաշվի առնելով այդ դրությունը, դեռ այն ժամանակ մենք մի շարք միջոցներ մշակեցինք, վորոնք սահմանափակեցին նա-խահաշվից դուրս կատարվող ծախքերի հնարավորությունը, ար-գելելով ստորին կազմակերպությունների գումարների ծախսու-մը սեփական ապարատի վրա:

Հետևյալ մեր կոնկրետ աշխատանքը՝ 1932 թ. ապրիլին կատարված 400.000 ո. կրճատումն եր: Միլիթենական ժողկոմ-խորհը և ապա նաև Անդրժողկոմխորհը պարտավորեցրել եյին մեր առանձին հանրապետություններին՝ տնտեսական կազմակեր-պություններից հանել 400.000 ո. և մտցնել պետություններին մեջ: Այդ գումարը պետք է ստացվեր վարչա-կառավարչական և առևտրա-կան ծախքերի կրճատման միջոցով: Այդ նպատակով կատարված

կրճատումը տվեց 405.377 ո., այսինքն՝ հանձնարարությունը կատարեցինք 101,29 տոկոսով:

Մեր յերրորդ աշխատանքը նույն 1932 թ. չորրորդ յեռամսյակի վարչա-կառավարչական ծախքերի կրճատումն էր, վորը մեզ տվեց 582.770 ուրբ. խնայողություն, կամ 23.6 տոկոսը՝ ապարատի վրա այդ յեռամսյակում ծախսված ֆոնդի:

Վերջապես, միքանի խոսք ել Համկ(բ)Կ Կենտկոմի ե ՆՍՀՄ Ժողկոմխորհի ընդհանուր դիրեկտիվի կապակցությամբ՝ վարչա-կառավարչական ծախքերը 1932 թ. համեմատությունյամբ 20 տոկոսով կրճատելու և 1933 թ. համար կայուն լիմիտներ սահմանելու մասին: 1932 թ. վերջերին սկսեցինք և 1933 թ. առաջին կիսամսյակի ընթացքում ավարտեցինք հաստիքներ սահմանելու և նախահաշիվներ հաստատելու կարևոր աշխատանքը:

Կրճատման ցանցում ներգրավելով 141 հիմնարկություն, վերջինների հաստիքներից կրճատեցինք 1164 միավոր (23 տոկոս) և աշխատավարձի մի ամսվա ֆոնդը՝ 370.661 ո.: Տնտեսական ծախքերի գծով կրճատումը կազմում և տարեկան 1.366 հազար ուրբ.: Այսպիսով, կրճատումից տնտեսված գումարն այդ 141 հիմնարկության գծով տալիս և մոտավորապես հինգ միլիոն ուրբում տնտեսում:

Բացի վերոհիշյալից, արդյունաբերական ձեռնարկությունների վարչա-տնտեսական ծախքերի գծով ևս կրճատումներ կատարեցինք 14 որյեկտի նկատմամբ, ընդվորում տնտեսված և հաստիքներից 156 միավոր (23,2 տոկոս) և վարչա-կառավարչական ծախքերից (ներառյալ նաև աշխատավարձը)՝ 728.778 ո. (19,4 տոկոս):

Շրջաններում (18 շրջան) ՎՀ. ԲԳՏ-ի և յերկու քաղ. ՎՀ. ԲԳՏ-ի նյութերի հիման վրա, կրճատումներից ստացված տնտեսումը կազմում և հաստիքների գծով 597,5 միավոր (13,8 տոկոս), աշխատավարձի ֆոնդի գծով (առանց մյուս ծախսերի)՝ 102.225 ո. (15 տոկոս): Գումարելով այս բոլոր թվերը՝ տնտեսված ընդհանուր գումարը կկազմի հետևյալը—հաստիքների կրճատում՝ 1,918 մարդ, վարչա-կառավարչական ծախքերի կրճատում՝ 6,568.778 ուրբի (23 տոկոս վողջ վարչա-տնտեսական ծախքերի):

Այդ հսկայական տնտեսումը մենք ստացել ենք շնորհիվ այն բանի, վոր սեղմել ենք կառավարչական հաստիքները, կառուցվածքային վորոշ փոփոխություններ ենք կատարել, այսինքն՝

կամ վերացրել ենք առանձին ավելորդ ողակները, կամ միադրանք իշար հետ, վերանայել ենք աշխատավարձի դրույքները և պահպանել սահմանված նորմաները:

Այս բոլորն, անկասկած, վորոշ բեկում ստեղծեցին հաստիքա-նախահաշվային կարգապահությունը հիմնարկությունների կողմից պահպանելու գործում: Ապացուցելու համար այդ, կարող եմ բերել մեր վերջին ստուգման արդյունքները: Վերջերինք ընտրովի 26 հիմնարկ և ստուգեցինք 1933 թ. հունվար-ապրիլամիսների աշխատավարձի ֆոնդը: Պարզվեց, վոր այդ 26 հիմնարկներից միմիայն 7-ը մասնակի գերածախս են ունեցել: Իսկ ընդհանուր առմամբ չորս ամսվա ընթացքում տնտեսվել և 94.291 ուրբ:

Յերկրորդ անգամ ստուգեցինք արդեն 1933 թ. առաջին կիսամսյակի նախահաշվի կատարումը 42 հիմնարկ-ձեռնարկությունների գծով, վորը նույնպես նպաստավոր պատկեր տվեց: Վարչա-կառավարչական բոլոր տեսակի ծախքերի տարեկան հաստատված գումարից ծախսված եր ընդամենը նախահաշվի 49,3 տոկոսը:

Վարչա-կառավարչական ծախքերի կրճատումներն իրենց դրական արդյունքներն ունեցան նաև մեր յերկրի վողջ Ժողովրդական տնտեսության ընդհանուր բյուջեյի համար, վորի մեջ այդ կարգի ծախքերի մասը նվազեց: Այսպես, ուրբյուջեյով վարչա-կառավարչական ծախքերը 1932 թ. ազդարնակություն մի շնչին ընկնում եյին 4,5 ո., իսկ 1933 թ.՝ 3 ո. (նվազում 33,3 տոկոս),

Անցնում եմ պետապարատի ռաբիտնալացման խնդիրներին: Անհրաժեշտ և մատնանշել, վոր մեր խորհրդային ապարատի ներկա դրությունը, համեմատած անցյալի հետ, անկասկած խոշոր չափով փոխված և թե աշխատանքի մեթոդների լավացման և թե կազմակերպական կառուցվածքի պարզեցման տեսակետից: Պարզեցված և մի շարք Ժողկոմատների կառուցվածքը, հիմնարկությունների ներսում վերացված են միջանկյալ ավելորդ ողակները, նախկին բարդ վարչությունների, բաժինների, յենթաբաժինների փոխարեն սահմանված և միաստիճանի սեկտորային սիստեմ:

Սակայն այս բոլորը դեռ քիչ է, վորպեսզի մենք ասենք, թե սպառել ենք բոլոր այն հնարավորությունները, վոր մենք ունենք մեր տրամադրություն տակ՝ պետապարատը բարելավելու համար: Այս տեսակետից խիստ նշանակալից են 17-րդ համա-

գումարի թեզերը, վերոնց պահանջմամբ արմատական վերակառուցման են յենթարկվելու խորհրդային պետական որդանները, վորը մի նոր առաիճանի վրա յե դնելու մեր ապարատի գործունեյությունը:

Ավելորդ եմ համարում կանգ առնել հաշվետվության և հաշվառման գործի վրա: Այս ուղղությամբ անշուշտ կատարված և կունկրեա աշխատանք: Սակայն ընկ. Կազանովիչի թեզերի կապակցությամբ յես պետք և ընդդէմ, վոր հետադայում մենք պետք և իսկական պարզեցման յենթարկենք այդ գործը:

* * *

Այս բոլորից հետո յես կցանկանայի յերկու խոսք ասել մեր ապարատում դեռ գոյություն ունեցող բյուրոկրատիզմի մասին: Բյուրոկրատիզմի բազմաթիվ փաստերից յես վերցնում եմ միայն մի փաստ:

Ձեզ յերեւի հայտնի կլինի այն խայտառակությունների շարանը, վոր մենք հայտաբերեցինք Սելխոզանքում: Այստեղ բառիս լայն խմաստով խոր բուն եր գրել բյուրոկրատիզմն ու անհոգի վերաբերմունքը դեպի այն մեքենաները, վորոնք ուղարկվում են դուռը՝ կոտնտեսական դաշտերի համար: Ապարատում բացակայում եր պարզությունը, չկար ֆունկցիաների ճշգրիտ սահմանադժում, գոյություն ունեւր ինքնաքննադատության ճնշում:

Այսպիսի մի խայտառակ յերեւոյթ նույնպես հայտաբերվեց մեր կողից Յերքաղխորհրդի բնակրածնում: Քաղխորհրդի բնակրածնի քարտուղար Թորոսյանը, ցանկանալով գրավել թոշակառու Դյունանի լավ բնակարանը, նույն բնակրածնի հակիչի միջոցով արձանագրություն և կազմել տալիս, թե Դյունանի բնակարանի տարածությունը մի անձի համար չափեց դուրս շատ և, այդ իսկ պատճառով անհրաժեշտ և Դյունանի բնակարանը առ թորոսյանին, իսկ Թորոսյանի բնակարանը՝ Դյունանին: Բնակրածնի վարիչը չինովնիկի նման, առանց խորանալու գործի եյության մեջ, այդ արձանագրության վրա մակագրում և «Անհրաժեշտ և անմիջապես վտարել Դյունանին իր բնակարանից և բնակարանը հատկացնել Թորոսյանին»: Միլիցիան 24 ժամվա ընթացքում կատարում և բնակրածնի պահանջը և Դյունանին ձմեռ ժամանակ դուրս են գցում փողոց, նրա բնակարանը հատ-

կացնելով բնակրածնի քարտուղար Թորոսյանին: Դյունանն ստիպված և լինում փոխադրվել Թորոսյանի բնակարանը և միաժամանակ բողոքում և բնակրածնին ու դատախազությանը՝ իր իրավունքները վերականգնելու համար. չնայած դատախազությունը կարգադրում և վերականգնել հին դրությունը, բայց բնակրածնին ուղարկություն չի դարձնում: Դրությունն այսպես շարունակվում և միքանի ամիս, մինչև վոր Դյունանը դիմում և մեզ: Մեր կատարած քննությունը պարզեց, վոր բնակրածնում լայն տեղ և գտել բյուրոկրատիզմը, կոպիտ կերպով խախտվել և հեղափոխական որինականությունը, տեղ և գտել անհոգի վերաբերմունքը դեպի աշխատավորները, և մի շարք այսպիսի խայտառակ փաստեր: Միջամտելով այս զղլիլի պատմությանը, մենք վերականգնեցինք քաղ. Դյունանի իրավունքը, խիստ պատժի յենթարկելով բնակրածնի բյուրոկրատներին, հանելով նրանց աշխատանքից:

Պետապարատի բարելավման գործում խոշոր նշանակություն ունի նաև Բողոքների Բյուրոյի աշխատանքը: Ինչպես ընկ. Սեալիմն և ասում՝ «Բողոքների Բյուրոնների հակայական դերն այն և, վոր նրանք հանդիսանում են լուրջ միջոցներից մեկը՝ ապարատի բարելավման գործում Լեմիմի պատգամն իրականացնելու տեսակետից»:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Բողոքների Բյուրոն ստացել և 1818 գրավոր բողոք: Բողոքատուները բողոքում են՝ բյուրոկրատիզմի, ձգձգումների, առանձին անհատների կողմից աշխատավորի իրավունքների խախտման, խնամիության, անտեսաստվարության դեմ: Ստացված բողոքներին մենք աշխատել ենք առանց ձգձգելու լուծում տալ: Բնորոշն այստեղ այն և, վոր ԲԻ-ի աշխատանքին ներգրավվել են աշխատավորական լայն զանգվածները:

Հակայական նշանակություն տալով բանգյուղթղթակցական շարժմանն ու բանգյուղթղթակիցների կողմից հարուցված խնդիրներին ժամանակին լուծում տալու հարցին, մենք 1933 թ. կազմակերպել ենք հատուկ միավոր, վորը հաշվի յե առնում թերթերում լույս տեսած նյութերը և արագացնում թղթակցություններում հարուցված խնդիրներին լուծումը: 1933 թ. հաշվի յեն առնված 553 տպված և անտիպ թղթակցություններ, վորոնք գրված խավորապես գրված են բյուրոկրատիզմի, քաջշուկի, դերքի ոգ-

տագործման, հեղափոխական որինականության խախտման, անտնտեսափարության մասին և այլն: Այդ 553 թղթակցություններից 428-ը համապատասխանել են իրականությանը և կ'վճարվի մարմիններին միջոցով համապատասխան միջոցներ են ձեռք առնվել՝ նշված թերությունները վերացնելու ուղղությամբ, համապատասխան տույժի յենթարկելով մեղավորներին: Թղթակցություններին հիման վրա կուսակցությունից վտարված են 30 հոգի, տուգանքի յեն յենթարկված 400 հոգի, դատիյեն տրված 54 հոգի, աշխատանքից հեռացված են 40 հոգի: Սա ցույց է տալիս մեր բանգլուղթղթակիցների կոնկրետ ոժանդակությունը կուսակցությանն ու կառավարությանը՝ մեր մղած պայքարում:

Ավելի լուրջ ուղադրություն դարձնենք թղթակցային շարժմանը: Նախապատրաստենք մոդը պետական ապարատն առաջիկա վերակառուցմանը, դուրս մղելով նրանից բյուրկրատիզմի, անտնտեսափարության և անորինականության բոլոր տարրերը, ներգրավելով այդ գործում աշխատավորական լայն մասնա-

ԱՆՈՂՈՔ ՊԱՅԲԱՐԸ ՀԵՂԱՓՈՆԱԿԱՆ ՈՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Անցյալ տարվա հունիսի 25-ի և ոգոստոսի 7-ի պատմական յերկու կարևորագույն վորոշումներին—հեղափոխական որինականության և սոցիալիստական սեփականության պահպանման վերաբերյալ—անշեղ կիրառմանը հետևելը մեր աշխատանքի հիմնական ճյուղերից մեկն է յեղի: Այդ ասպարեկում բավական մեծ դործ են կատարել արդարադատության մարմինները՝ պրոլետարական զիկտատուրայի ամրապնդման այդ լծակները: Այդ աշխատանքն առանձնապես ուժեղացավ Արդժողկոմատը կազմակերպելուց հետո:

Արդարադատության մարմինները հսկայական աշխատանք ծավալեցին հանրային սոցիալիստական սեփականության և հեղափոխական որինականության պահպանության ուղղությամբ: Դատական մարմինների զրական գործունեյության լավ ցուցանիշներ ենք նկատում բաժրակի համար մղվող պայքարի ֆրոնտում: Դատական մարմինների բավարար աշխատանքն այստեղ

արտահայտվեց այն բանով, վոր ուղղվեցին դատական պրակտիկայում անցյալում տեղի ունեցած կոպիտ սխալները և ավելի ուժեղ ու կոնկրետ պայքար մղվեց կուսակցության, կուսակալին սարսուժի, աշխատանքային դիսցիպլինայի խախտման, հանրային գույքի հափշտակության, լողերի ու ամեն մի հակաորինական յերևույթի դեմ:

Յեվ շնորհիվ Կենտկոմի գործնական ղեկավարությանն ու աջակցությանը, ընթացիկ տարում մեզ հաջողվեց ամրացնել պրոլետարական արդարադատության ֆրոնտի կադրերը, բարձրացնելով նրանց վորակը:

Չնայած հաջողություններին, այնուամենայնիվ արդարադատության մարմինների վորոշ ողակներ հաշվառու շրջանում միանգամայն անբավարար աշխատանք են կատարել հեղափոխական որինականության պահպանության ֆրոնտում:

Արդարադատության մարմինների պայքարը հեղափոխական որինապահության ասպարեկում առանձին շրջաններում թույլ է յեղի:

Բնորոշ է Ախտայի շրջանի հենց իրեն՝ դատավորի վարքագիծը (Նաճապեսյան): Այդ դատավորը նստաշրջանի յե մեկնում Որդաբլու գյուղը՝ մթերման գործերով: Դյուղկատարածուն չի կարողացել ժամանակին հանձնել ծանուցագրերը, իսկ հետո յե ուշացրել և չի կատարել թանաք բերելու վերաբերյալ դատավորի պահանջը: Զայրացած դատավորը գյուղկատարածուի այդ վարմունքը վորակել է վորպես «հակահեղափոխական սարսուժ» (իբր թե դատական նստաշրջանը վիժեցնելու նպատակով) և հենց տեղնուտեղը կատարածուին դատապարտել 2 տարվա ազատազրկման:

Վերցնենք Ստեփանավանի շրջանը: Բոլորիդ հայտնի յեն Վարանցովկայի դեպքերը (այդ մասին շատ են գրել թերթերում): Դատական-դատախազական մարմիններն այստեղ ևս չկարողացան բավականաչափ զգաստություն և նախաձեռնություն հայտարարել շրջանում գոյություն ունեցող խայտառակությունների դեմ պայքարելու գործում: Հարցը մոցվել էր Կենտկոմ, վորը վճռական միջոցների դիմեց այդ աննորմալությունները վերացնելու նպատակով: Փոխվեց շրջանի կուս-ղեկավարությունը, տույժի յենթարկվեց շրջանի դատախազը, Կենտկոմի և կ'վճարի հատուկ բրիգադը գործուղվեց Ստեփանավան, վորը շրջանային կազմա-

կերպությունների հետ միասին հսկայական աշխատանք ծավալեց կուսակցության քաղաքականութայն շեղումներն ու հեղափոխական որինապահովության բնագծովառում թույլ տրված խեղաթյուրումները վերացնելու ուղղությամբ:

Ուղղիչ աշխատանքային հիմնարկների աշխատանքի բարելավման գործում խոշոր բեկում առաջ բերին Միութենական կառավարութայն և ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի 1933 թ. հայտնի յերկու վորոշումները— մարտի 11-ի՝ ազատագրկման վայրերի բեռնաթափման վերաբերյալ և մայիսի 8-ի հրահանգը՝ պատժական քաղաքականութայն մասին: Մայիսի 8-ի հրահանգը կատեգորիկ կերպով պահանջում է ամեն կերպ բարելավել միլիցիայի, դատարանի, քննչական-դատախազական աշխատանքի վորակը:

Սոշոր աշխատանք և կատարված ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի մարմինների գծով՝ ոգոստոսի 7-ի դեկրետի կիրառման գործում: Խնչպես ձեզ հայտնի յե՝ Միութենական կառավարութայն 1932 թ. ոգոստոսի 7-ի դեկրետը հանրային գույքը հայտարարեց սրբազան ու անձեռնմխելի և բոլոր նրանց, վորոնք փորձ կանեն հափշտակել այն, հայտարարեց ժողովրդի թշնամի: Սոցիալիստական սեփականութայն պաշտպանութայն մասին յեղած պտտմական այդ վորոշումը մասնավորապես ՎՀ-ԲԳՏ մարմիններից պահանջում եր սիստեմատիկ և հետևողական հսկողություն ունենալ ոգոստոսի 7-ի դեկրետի կենսագործման վրա: Պահանջվում եր կազմակերպել և գլխավորել հասարակական զայրույթը սոցիալիստական գույքը հափշտակողների դեմ, ոգաագործել աշխատավորական մասսաների այն վորգեորությունն ու տրամադրությունը, վոր առաջ բերեց այդ վորոշումը և պայքարի հանել նրանց՝ պետական-հասարակական գույքը պաշտպանելու համար:

Հասկանալի յե, վոր ԿՎՀ-ԲԳՏ իր անմիջական հսկողութայն տակ առավ այդ վորոշումների կատարումը և սիստեմատիկ կերպով զբաղվեց այդ խնդրով:

Զբաղականաալով ապարատի միջոցով կատարվող աշխատանքով, ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն լայն չափով ոգտագործեց հանրային սեփականութայն պաշտպանութայն մասսայական պայքարի ձևերը, գրավելով այդ պայքարում հաղարավոր աշխատավորների և բանվորների: Այդ ուղղությամբ կատարված մեր գործնական աշխատանքի միայն մի որինակի վրա յես ձեռ ուշադրությունն եմ հրավիրում:

Ոգոստոսի 7-ի վորոշման իրագործման նպատակով, ապրիլ-մայիս ամիսներին կազմակերպեցինք միամսյա ռեյդ, վորից հետո յերեաց, վոր մեր տեղական կազմակերպությունների վորոշողականը դեռ չեյին հասկացել մասսայական գողությունների ու հափշտակությունների քաղաքական իմաստը, չեյին ըմբռնել, վոր հափշտակումները դասակարգային թշնամու փորձերն են՝ ձախողելու կուսակցութայն ու կառավարութայն վորոշումները բանավորների մատակարարումը բարելավելու ապարեզում:

Ռեյդի ընթացքում, մասնակցությամբ ԲԳՏ-ի 1339 ալտիվիստների, ստուգման յենթարկվեցին 944 առևտրական կազմակերպություններ ու ձեռնարկություններ, ճաշարաններ, հացի փոքր, պահեստներ: ԿՎՀ-ԲԳՏ կողմից ռեյդի ընթացքում հայտարարված վատնումները, պակասորդները և յուրացումները կազմում են 208.614 ո., աղբաքնների ալիցուկները՝ 14.371 ո.: Հայտարարված է աղբանքն անձնական նպատակներով թագցնելու 69 դեպք, ինքնամատակարարման 695 դեպք, գների խախտման՝ 218 դեպք և վերադիր ծախքերի նսրմաների խախտման՝ 15 դեպք: Այսպես, որինակ, Արթիկի շրջանում գյուղկոոպի աշխատողները յուրացրած են յեղել 762 կիլո բուրդ, 77 կիլո մաղ, 4 տոնն կազմը, 15 խոշոր և 11 մանր յեղջերավոր անասուն: Գորգագործների արտելի աշխատողներն ալյուրի մեջ 25—30 տոկոս հող խառնելով՝ յուրացրել են մեծ քանակությամբ ալյուր: Յերեանում կուլտապրանքների խանութի ռադիորեաթինը 14 որվա ընթացքում տվել է 7.435 ո. պակասորդ, ֆոտոխանութը՝ 5.843 ո., Ղարաքիլիսայի Գողկոոպի ճաշարանը 10 որում 2.064 ո., Աղբաքնի շրջանում պատասխանատու գործակատարը յուրացրել եր 6.262 ուրլի:

Ռեյդի հետևանքով, բացի աշխատանքի դրվածքի բարելավման և այդ չարիքի դեմ կռվելու համար ձեռք առնված միջոցներից, ԿՎՀ-ԲԳՏ-ն դատական մարմիններին է հանձնել 247 գործ, աշխատանքից հեռացրել է 184 մարդ, դանազան տույթի յե յենթարկել 166 հողու:

ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի կատարած ստուգումները ցույց տվին, վոր սկզբնական շրջանում արդարադատութայն մարմինների աշխատանքն այս բնագավառում անբավարար գրության մեջ եր: Մենք արձանագրել ենք մի շարք դատական մարմինների կողմից ոգոստոսի 7-ի դեկրետի քաղաքական նշանակությունը չըմբռնելու և թերա-

գնահատելու դեպքեր (Մխիթան, Գորիս, Մեղրի, Քեշիշեքնդ, Փաշալու և այլն): Սակայն վերջերս կատարված ստուգումները ցույց տվին, Վոր անգամ այդ նշված շրջաններում դատական մարմինները ձեռք են բերել զգալի հաջողություններ ոգոստոսի 7-ի դեկրետի կիրառման գործում: Յեթե անցյալ տարի մի շարք դատական մարմիններ (Ալլահվերդի, Ախտա, Ղարաքիլիսա) լիբերալ մոտեցում եյին ցուցաբերում և սոցիալական պաշտպանություն թույլ միջոցներ եյին սահմանում հանրային գույքի հափշտակումների համար, իսկ վրամանք ել (Վաղարշապատ, Ապարան) «ձախ» կարգի սխալներ եյին թույլ տալիս, խիստ միջոցներ սահմանելով աննշան գործերի համար, ապա այժմ դատարանի պատժական քաղաքականության մեջ աջ ու «ձախ» կարգի այդպիսի խիստ շեղումներ համեմատաբար քիչ են նկատվում:

Սակայն այժմ չենք կարող արձանագրել, Վոր արդարադատության մարմինների աշխատանքն ամբողջովին համապատասխանում և այն բացառիկ պատասխանատու և մարտական քաղաքական խնդիրներին, Վոր առաջադրված են Միութենական կառավարության ոգոստոսի 7-ի վորոշմամբ: Դեռևս դատարանները պատժական քաղաքականությունն առանձին դեպքերում տառապում և աջ և «ձախ» կարգի շեղումներով: Այս տարվա սեպտեմբեր ամսվա մեր հետազոտություններից յերեւում և, Վոր ոգոստոսի 7-ի վորոշման սանկցիայի տակ են զգվում յերեւմն այնպիսի հանցագործություններ, Վորոնք իրենց բնույթով և տնտեսական ֆրասով չպետք և ընկնեյին այդ դեկրետի ներգործության տակ (Ղարաքիլիսա): Կամ ընդհակառակը, Վորոշ հանցանքներ իրենց հասցրած ֆրասով և քաղաքական նշանակությամբ պետք և վորակվեյին ոգոստոսի 7-ի վորոշման համաձայն, բայց վորակվել են վորպես հասարակ գործություններ (Ստեփանավան):

Պետական անհետևողական քաղաքականությամբ առանձնապես աչքի յե ընկել Ախտայի ժողդատարանը: Առհասարակ այս դատարանի պրակտիկայում ցայտուն կերպով արտացոլվել են աջ և «ձախ» կարգի սխալները: Սկզբնական շրջանում, 2 և կես ամսվա ընթացքում դատարանը դատապարտել և 56 միջակ-չքավոր գյուղացու և միմիայն 14 կուլակի: Հետագայում, յերբ մատնանշված և յեղել այդորինակ քաղաքականության սխալը և դասակարգային թշնամու դեմ մղվող պայքարի թուլությունը, դատարանն ընկել և հակառակ ծայրահեղության մեջ, մեխանի-

կորեն դատապարտելով կուլակ-ունեւորներին 71-րդ հոգվածով (5—10 տարի), ընդվորում այս անգամ 1933 թ. հունվարի 15-ից մինչև ապրիլի 20-ը դատապարտել և 55 կուլակի և 7 միջակի: Բանն այնտեղ և հասել, Վոր դատավորն ու դատախազն ուղղակի շրջելիս են յեղել գյուղերը՝ կուլակ «վորսավու» համար:

Վրդովեցուցիչ փաստ և Քեշիշեքնդի գյուղկոոպի աշխատակից Պ. Հովհաննիսյանի ինքնասպանությունը: Շրջանային դատախազ Ղուլոյանը և ժողդատավոր Պետրոսյանը, փոխանակ Հովհաննիսյանի հետ միասին պայքարելու Քեշիշեքնդի սպառնալուծության յեղի ունեցող սխառնատիկ զեղծարարությունների և յուլում տեղի ունեցող սխառնատիկ զեղծարարությունների դեմ, փոխանակ արձագանգելու նրա մերկացումներից, կորցնելով իրենց կոմունիստական դեմքը, ծածկել են այդ հանցագործությունները, անհիմն կերպով Հովհաննիսյանին են դատապարտել և այդ միանգամայն անարդար դատական վճռից հետո Պետրոս Հովհաննիսյանն ինքնասպանություն և գործել:

Վորպես ընդհանուր դիտողություն, պետք և ասել, Վոր արդարադատության մարմինները յերեւմն խոր կերպով չեն ուսումնասիրում այն պայմանները, Վորոնց մեջ տեղի յե ունեցել հանցագործությունը, չեն հայտաբերում ու հետաքննում աշխատավոր հանցագործի հետեղ թագնված դասակարգային թշնամուն, Վորը հաճախ հանդիսանում և հանցագործության իսկական դրո-

ւորը: Ընկերներ, մի խնդրի վրա նույնպես յե ցանկանում եմ մի փոքր կանգ առնել. դա արդարադատության որգանքների և տեղական կուսակցական կազմակերպությունների փոխհարաբերության խնդիրն և: Վոշ բոլոր շրջաններում կարելի յե բավարար համարել շրջկոմների ղեկավարությունը դատական մարմինների նկատմամբ: Որինակ, հետազոտած շրջաններից վոշ Ղարաքիլիսայում և վոշ ել Ախտայում 1933 թ. (մինչև ոգոստոս ամիսը) շրջկոմները սխառնատիկ և կոնկրետ կերպով չեյին զբաղվել դատարանների ու դատախազության գործունեության ղեկավարմամբ: Դրա փոխարեն, սակայն, արձանագրված են դեպքեր, յերբ միքանի շրջկոմներ իրենց ղեկավարությունը փոխարինել են արդարադատության մարմինների ոպերատիվ ֆունկցիաներին ուղղակի միջամտելով:

Ղարաքիլիսայում, որինակ, այդ հողի վրա լուրջ կոնֆլիկտներ են տեղի ունեցել (Համամլի կոլտնտեսություն, Յուզարդի

բաժանմունքի գործերը): Մակայն ամենաանթույլատրելի դեպքը հանդիսանում է Քեշիշքինդի դյուղկոտպի աշխատակից Հովհաննիսյանի ինքնասպանությունը, յերբ շրջկոմը կոպիտ քաղաքական սխալ կատարելով՝ առաջարկել է դատախազությունը պատասխանատվության յենթարկել Պետրոս Հովհաննիսյանին:

Այսքանն արդարադատության մարմինների մասին:

Մակայն սխալ կլինե՞ր կարծել, թե պայքարը հանրային սեփականության պահպանման համար սահմանափակվում է միմիայն արդարադատության մարմիններով: Արդարադատության մարմինները, մասնավորապես դատարանները, հետապնդում են գլխավորապես հանցագործությունները, արդեն կատարված հափըշտակությունները, կիրառում են դատական ռեպրեսիա հափըշտակիչների նկատմամբ:

Մակայն խոշոր և առաջնահերթ նշանակություն ունի հանրային գույքի պահպանումը հափըշտակությունից, թույլ չտալ, վոր այդ գույքը գողացվի: Այս տեսակետից կասկածից զուրս է այն խոշոր դերը, վոր ունեն մեր տնտեսական հիմնարկությունները՝ իրենց հանձնված գույքը պահպանելու գործում: Մինչև վերջերս ել գեռ գոյություն ունի այն սխալ մտայնությունը մեր տնտեսավարների շրջանում, թե հանրային սեփականության համար մղվող պայքարը միմիայն արդարադատության մարմինների գործն է: Մեր տնտեսավարները մոռանում են, վոր ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհի մարտի 27-ի վորոշմամբ տնտեսավարներն ևս պատասխանատու յեն հափըշտակիչների հետ հավասար չափով, յերբ իրենց անփութ վերաբերմունքով որյեկտիվ պայմաններ են ստեղծում հափըշտակության համար:

Այս տեսակետից դեռ անբավարար է հանրային գույքի պահպանության գործը մեր մի շարք տնտեսական, առևտրա-կոոպերատիվ կազմակերպություններում և յերկաթուղային տրանսպորտում: Ահա միքանի որինակներ ու փաստեր, վոր հայտաբերել է ԿՎՀ-ԴԴՏ հաշվետու շրջանում, վորոնք վկայում են մեր ասածները:

Այսպես, Հայձուղ-տրեստի հետազոտությունը հայտաբերել է ինքնամատակարարման, ձկան և այլ մթերքների շուսյւման աղաղակող յերեւոյթներ (հափըշտակվել է 16 տոնն ալյուր, յեղել է ձկան գաղտնի վորս և մասսայական հափըշտակում): Ձկնորսա-բաններում՝ ձուկը մինչև լաստը փոխադրելը, պակասորդը կազ-

մել է 119,4 ցենտ., իսկ լաստի վրա՝ 62 ցենտ., վորը հավասար է վորսած ձկան ամբողջ քանակության 4,4 տոկոսին: Պահեստում ստացվող ապրանքներից և մթերքներից, ներկայացուցչական ֆոնդի անվան տակ, տրեստի աշխատողներին թե նվերի ձևով և թե վճարովի բաց է թողնվել կարաոֆիլ, սոխ, կարագ, յուղ, ալյուր, մակարոն, բրինձ, շաքար, պանիր: Նորմայից բացի, ձրիաբար մեծ քանակությամբ մթերքներ են ստացել կառավարիչը, նրա տեղակալները, պատասխանատու աշխատողները: Ինքնամատակարարմամբ զբաղվելով կես տարվա ընթացքում նրանք ստացել են 9 հազար ուրբ. մթերք: Այդ խայտառակությունների հեղինակները՝ տրեստի ղեկավարները վտարվեցին կուսակցությունից և նրանց գործը հանձնվեց դատախազությունը:

ՊԱՋԸ-Ավիաքիմի կենտրոնական Խորհրդում, Կարմիր Սաչում, Յերեկաների Բարեկամների Ընկերության շրջանային բաժանմունքներում ֆինանսական տնտեսության կազմակերպման թերությունների հետ միասին հայտաբերվել են դեպքեր, յերբ այդ հասարակական կազմակերպություններն ուղղակի անցել են առևտրական գործարքների, զանազան կրպակների բացման, կասկածելի մարդկանց հետ անառական հարաբերությունների մեջ մտնելուն, վորի հետևանքով տեղի յեն ունեցել վատնումներ և հափըշտակումներ: Բացահայտ վատնումի դեպք և հայտաբերվել Սոյուզմուկայում, վորի գլխավոր հաշվապահի գործը հանձնված է համապատասխան կազմակերպություններին:

Յերկաթուղային տրանսպորտում հափըշտակության հիմնական տեսակն է պարենի և արդյունաբերական ապրանքների հափըշտակումը պահեստներից: Հափըշտակումները յերկաթգծում տեղի ունեն գլխավորապես Յերևան, Լենինական, Դարաքիլիսա, Քոլազիրան և Սանահին կայարաններում: Հափըշտակումներին նպաստել է յերկաթուղային ագենտների անփութ վերաբերմունքը բեռները բարձելիս, տեսակավորելիս, հանձնելիս, բեռները վատ տարայով ընդունելը, կշռավարների ցած վորակը, պահպանման միջոցների բացակայությունը և այլն:

ԿՎՀ-ԴԴՏ կողմից թե կենտրոնում և թե տեղերում հայտաբերված հափըշտակությունների, վատնումների, յուրացումների, փչացումների վերևում հիշատակված փաստերն ու որինակներն ասում են, վոր սոցիալիստական սեփականության պահպանության գործին մեր տնտեսավարներն առանձին դեպքերում մո-

տեցել են ձեռնադրոհներ, ձեռք չեն առել բոլոր հնարավոր միջոցներն այդ գույքն իրապես պահպանելու համար, խիստ ընտրողությամբ չեն կատարել այն աշխատողներին, վորոնց հանձնվում է պետական գույքի պահպանությունը:

Մեր խնդիրը պետք է լինի ավելի մասսայական և ավելի կոնկրետ ու ծավալուն պայքար կազմակերպել հանրային սեփականության և հեղափոխական որինականության պահպանության համար: Պետք է ձգտենք այն բանին, վոր այսուհետև ավելի լայն զանգվածներ ներգրավվեն այդ պայքարում, ավելի ուսույթանալով և քանակորեն, մեր հարվածայինների ու կուտակողական մասսաների իրական կոնտրոլն այդ գործում: Առաջիկայում այս ուղղությամբ հսկայական աշխատանքներ են իրականացվում և հատկապես շրջանային ստորին մասում:

Առաջիկայում, ամենակարճ ժամանակամիջոցում, պետք է ապահովել դատական մարմինների իրական վերակառուցումը կուսակցության և կառավարության բարձրագույն որգանների վորոշումների համեմատ:

ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ընկերներ, հաշվետու ժամանակաշրջանում մենք զբաղվել ենք նաև կուլտուրական շինարարության խնդիրներով, առանձին ուղղություն դարձնելով կուսակցության ու կառավարության վորոշումների կենսագործման վրա: Այդ կապակցությամբ ստուգման ենք յենթարկել բուհերի մասին ԺԿԽ-ի և ԿԳԿ կայացրած վորոշման կենսագործումը: Զբաղվել ենք նաև ուսանողական հանրակացարանների գրուկյան բարելավման խնդիրներով: Դրաբոցական շինարարության ասպարեզում ստուգման ենք յենթարկել ՀամԿ(Բ)Կ կենտկոմի ոգոստոսի 25-ի վորոշման կատարումը և ուսումնական տարվա նախորդակին՝ դպրոցական հիմնարկների նախապատրաստումը:

Ժողովրդական առողջապահության ասպարեզում հետազոտել ենք սանատորիաների և հանգստյան տների գրուկյունը, գյուղի և արտադրական վայրերի բուժօգնությունը զբաղվածք և համաճարակային հիվանդությունների դեմ պայքար կազմակերպելու գործը: Այս խնդիրների կապակցությամբ ընդունված են մի շարք կոնկրետ վորոշումներ, վորոնց հիմնական նպատակն է յեղել բարելավել աշխատավորության բուժ-ասպարեզման գործը: Ստու-

գումը ցույց տվեց, վոր չնայած հիվանդանոցների ցանցի լայնացմանը, մի շարք շրջաններում այդ գործը դեռ անբավարար է:

Ուսումնասիրության և յենթարկվել նաև գյուղի սոցիալիստական սեկտորին, ՄՏԿ-ների ու խորհրտեսությունների կուլտուր-կենցաղային սպասարկման գրուկյունը և անգրադիտության վերացման ընթացքը:

Զբաղվել ենք նույնպես կադրերի պատրաստման խնդիրներով, ինչպես նաև ուսումնասիրության ենք յենթարկել ֆարգործուաների վերակառուցման ընթացքն ու ֆիզկուլտ աշխատանքի գրուկյունը Հայաստանում:

Քանի վոր ընկ. Խաճըյանն իր գեկուցման մեջ պատշաճ չափով վեր հանեց կուլտուրական ճակատի մեր նվաճումներն ու հիմնական թերությունները, ապա յես ավելորդ եմ համարում հանդամանորեն անդրադառնալ այս ասպարեզին:

ՄԱՍՍԱՆԵՐԻ ԸՆԴԳՐԿՈՒՄԸ ԿՎՀ-ԲԳՏ-Ի ԱՇԽԱՏԱՆՔՈՒՄ

Այն հսկայական գործը, վոր մենք կատարել ենք հաշվետու ժամանակամիջոցում ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի գծով և վորը հիմնական գծերով նշեցինք այստեղ, հնարավոր եր միայն մեր աշխատանքի մեջ ներգրավելով աշխատավորության լայն զանգվածները: Պետք է պարզ ու վորոշակի ասել, վոր մեր ստորին ողակներն այս տարի զգալի չափով աշխուժացրին իրենց աշխատանքն ու ավելի սխտեմատիկ դարձավ նրանց գործունեությունը: Յեթե 1932 թ. մենք ունեյինք ընդամենը 277 ԲԳՏ սեկցիաներ, ապա այս տարի արդեն ունենք 505 սեկցիա 1349 ոժանդակ խմբակ և 265 բոգոքների բյուրոյի պոստեր: Այս տարի միայն կուտակությունների ու խորհրտեսությունների գծով, ինչպես նաև ՄՏ կայանների կից ունենք կազմակերպված 981 ոժանդակ խմբակ: Ոժանդակ խմբակները մի շարք շրջաններում բավական խոշոր աշխատանք են կատարել կուսակցության վորոշումները ժամանակին իրագործելու բնագավառում (Վ. Ճամբարակ, Ղամարլու, Այնաղուր և այլն):

ԿՎՀ-ԲԳՏ ստորին ողակների աշխատանքի աշխուժացմանը խոշոր չափով աջակցել են նաև 1932—1933 թ.թ. ընթացքում կազմակերպված կուրսկոնֆերանսները: Բացի այդ՝ մեր գծով Դաւրաշիչակի ու Մանգլիսի ակտիվ վերապատրաստման դասընթացներն են գործուղված յեղել մոտ 50 հոգի:

Զգալի աշխատանք ե կատարված նաև արտաշտատային տեսուչներին կազմակերպման ու նրանց կանոն. վոր ոգտադործման ուղղությամբ: Այս տարի մենք ունենք մեր ամբողջ ցանցում 850 արտաշտատային տեսուչ, վորոնց միջոցով կատարվել են մի շարք պլանային հետազոտություններ (գյուղգիրասնարկ, արգյունաբերություն, գյուղատնտեսություն, գյուղական բյուջե, վարչատնտեսական ծախքերի կրճատում և այլն):

տանք և կատարված նաև բանվորական շեֆուլթյան և սոց-համա-
տեղության գծով, վորի վերաբերյալ հարկ չեմ համարում առան-
ձին որինակներ բերել:

Ճին որինակները բերել:

Ահա թե վերջն է յեղել Կլէ-ՌԳՏ մարմինների գործունեյութ-
յան վճարական ու հիմնական մեթոդներից մեկը: Մեր աշխա-
տանքի արդյունքները պետք է չափել նաև նրանով, թե ինչպեա
կենք մենք գրաւել մասսաներին պետական շինարարութեան մեջ:
հենց այս ուղղութեամբ էլ մեր հաջողութեանն ենք աշխատել:

ԿՈՒՍՍԿՅՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՔԵՐԻ ԼԵՆԻՆՅԱՆ ՄԻԱՄՆՈՒԹՅԱՆ
ՆՇԱՆԱԲԱՆՈՎ

Հաշվետու շրջանում, 8-րդից մինչև 9-րդ համագումարը, հեկայական չափով աճեց և ամրացավ մեր կուսակցական կազմակերպությունը: Բանվորներին, կոլտնտեսականներին և աշխատավորության աչքում պիկին բարձրացավ կոմունիստական կուսակցության քաղաքական կշիռը և ելավելի խորացավ ու ամրապնդվեց աշխատավորության անկեղծ համակրանքը դեպի մեր կուսակցությունը, դեպի համաշխարհային հեղափոխության առաջնորդ ընկ. Ստալինը: Անշեղորեն կիրառելով Համկ(բ)ի նենտկոմի 1913 թ. հոկտեմբերի 31-ի ծրագրային վորոշումը և ընկ. Ստալինի պատմական ցուցումները,—Հայաստանի կուսակցական կազմակերպությունները, ամրակուռ բուռնիկ ընկ. Բերյախի գլխավորած Անդրբյերկոմի և Հի(բ)ի նենտկոմի ու նրա կոփված ղեկավար ընկ. Ա. Խանջյանի անմիջական ղեկավարությամբ, ուղղելով մեր աշխատանքում, մանավանդ գյուղական հարցում տեղ գտած սխալներն ու թերությունները, վերջին 2 տարում կարողացան իրանք պես վերակառուցել կուսակցական աշխատանքը, խոշոր չափով բարձրացնել կուսակցական կազմակերպությունների դադավաբան քաղաքական կոփվածությունն ու բուռնիկյան զգաստությունը:

Թյունը:
Վերջին յերկու տարիներում բուլղիկյան կուսակցության
Հայաստանի ջոկատը խիստ ծաղալուն և անխնայ պայքար մղեց
կուսակցության զծից կատարվող/ թեքումների, մանավանդ աջ
ուսուցիչների, մեծապետական շովինիզմի, տեղական հասցիներ-
նիզմի բոլոր արտահայտությունների, ինչպես նաև հակահեղա-
փոխական արոցակիզմի ու Դաշնակցության թավթփուկների բոլոր

61

վոտնձգությունների դեմ: Միայն այս բուշեիկյան, ստալինյան անողորմ, հետևողական պայքարի ծավալումն էր, վոր իրող ապահովեց սոցիալիզմի վերելքը մեր յերկրում, սոցիալիզի, վլքի հաղթանակները և հետագա ուղիների հանրագումարն է տալու մեր այս 9-րդ համագումարը: Հասկանալի յե ինքնին, վոր նշված հաջողությունները ձեռք բերելու, կուսակցության շարքերի միաձուլությունն ապահովելու և լենինյան գծի ճիշտ կիրառման շուրջը կուսակցական կազմակերպություններին ու մասնակցներին մոբիլիզացիայի յենթարկելու ասպարեզում հսկայական դեր են կատարել ԿՎՀ և նրա տեղական մարմինները:

Թույլ տվեք առանց մանրամասնությունների, սակայն հիմնական գծերով նշել կուսակցության գծի անշեղ կիրառման համար ԿՎՀ-ի մղած պայքարը:

Հաջվետու ժամանակաշրջանում մեծ չափով բարելավվել է կապը տեղերի հետ, ավելացել է կուսստորին ողակների հետադուտությունների քանակն ինչպես ԿՎՀ-ի, նույնպես և ՇՎՀ-ների կողմից, և վերջիններիս նիստերը բջիջները փոխադրելը կրել է ավելի սխտեմատիկ բնույթ: ԿՎՀ պարբերաբար, իմ մոտ յեղած նյութերի և կոնկրետ տվյալների հիման վրա, ամփոփել է ՎՀ-ի ամբողջ աշխատանքն առանձին կուսկազմակերպություններում նկատվող աննորմալ յերևույթները յերևան հանելու ասպարեզում և համապատասխան ցուցումներ է տվել ՇՎՀ-ներին ու տեղական կուսկազմակերպություններին՝ այդ աննորմալ յերևույթները կանխելու նպատակով:

Ահա մեր մղած պայքարի ուշադրավ արդյունքները:

Միայն 1933 թ. 9 տմավա ընթացքում զանազան արարքների համար կուստույժեր են ստացել 3233 հոգի, ըստ վորում կուսակցությունից հեռացվել են 1.481 մարդ: Այդպիսով՝ պարզվում է, վոր այս կամ այն արարքի համար կուսակցական պատասխանատվության են կանչված կուսշարքերում գտնվողների 15 տոկոսը, իսկ կուսշարքերից հեռացված են 6 տոկոսը: Այդ թվերը չափազանց ուշագրավ են, վորովհետև նմանորինակ դրությունը վկայում է, վոր ՀԿ(Բ)Կ շարքերում գեռ շատ կան զասակարգայնորեն խորթ, պատահական, անկայուն տարրեր, վորոնք իրենց գործունեյությամբ վարկաբեկում են կուսակցությունը և արգելակում նրա կազմակերպած սոցիալիստական արշավը:

Կուսակցական պատասխանատվության կանչվածներից և

կուսշարքերից վտարվածներից իրենց սոցիալական դրությամբ առաջին տեղն են բռնում գյուղացիները (50 տոկոս), այնուհետև ծառայողները՝ 30 տոկոս, ապա բանվորները՝ 20 տոկոս: Պատասխանատվության կանչվածների ամբողջ քանակի 60 տոկոսը՝ 1930—1931 թ.թ. կուսակցականներ են, վորոնց թվում և կուսթեկներ 1930—1931 թ.թ. կուսպատասխանատվության կանչնածունք: Այլ կերպ ասած, կուսպատասխանատվության կանչվածների ճնշող մեծամասնությունը կազմում են այն կոմունիստները, վորոնք ունեն կուսակցական կարճատև անցյալ և դժուր են կարողացել բավականաչափ կոփվել կուսակցականորեն, չեն կարողացել բավականաչափ կոփվել կուսակցականորեն, վորի հետևանքով նրանց մի մասը համեմատաբար ավելի քիչ բուշեիկյան տոկունություն ու կայունություն են ցուցաբերում: Հատկապես պետք է շեշտել, վոր կոմյերիտիության առանձին ողակների քաղաքական-գաստիարակչական անբավարար աշխատանքի հետևանքով, կուսակցության կողմից տույժի յենթարկվածներից 448 հոգին կոմյերիտական-կուսակցականներ են: Այստեղից անշուշտ լենինյան կոմյերիտիությունը պետք է անի լուրջ յեզրակացություններ, այսուհետև կուսակցությանը հանձնելով կայուն, կոփված և քաղաքականապես պատրաստված ու գործունյա լենինայններ:

Ձեր ուշադրությունը յես պետք է հրավիրեմ այն բնորոշ յերևույթի վրա, վոր կուսակցությունից հեռացվածներից 700 հոգին վտարված են հատկապես ոպորտունիստական պրակտիկայի համար: Ահա թե վորն է կոնկրետ պայքարն աջ և «ձախ» թեքումները դեմ, ահա թե ինչու չարաչար սխալվում եյին և կուսակցության դեմ զրպարտանք եյին նետում նրանք, ովքեր բարեբաշում եյին, վոր իբր թե վերջերս ՀԿ(Բ)Կ շարքերում թուլացել է պայքարն աջ թեքման դեմ: Այդ առնչությամբ խիստ կարևոր է համարում միքանի կոնկրետ փաստերով լուսաբանել գլխավոր վտանգ հոնդիսացող աջ թեքման դեմ կուսակցության մղած պայքարը:

1. Այսպես, որինակ, Սարիմ-Սախիի բջիջը, վախենալով մասնակի զժվարություններից, վորոշում է ընդունում, վոր իրենց գյուղում հարկավոր չե կոլտնտեսություն, պատճառաբանելով այդ անհարկալիության չքավորությամբ: Ոպորտունիստական պրակտիկայի համար բջիջի միքանի անդամները պատժվեցին:

2. Լենինականի շրջանի Թափա-Ղուլակի բջիջն ամբողջ 3—4 տմիս մատնված է յեղել անգործության, բացակայել է կուսակ-

ցակոն զեկավարութիւնը և միասնութիւնը, մքերումների պլանների կատարումը բողոքով և յեղի սպարումիստական ինքնահասի, զիսցիպլինան ընկել և ծայր աստիճանի: Բշխմը շարունակաբար պահանջել և պլանները կրնաճել, պատճառաբանելով դրանց ունայ չլինելը, բացակայել և կուսակցական զգասուրքունը, անուշադրութեան և մատնվել առանձին կոմունիստների կենցաղային այլանդակութիւնները՝ հարբեցողութիւնը, քեֆեր սարքելը, վորոնց ընթացքում տեղի յեն ունեցել խուլիգանութիւններ և իշխանութեան վարկաբեկում: Այդ բոլորի վրա բշխմը նայել և ուղղատունիստական սառնասրտութեամբ: Բշխի անդամներէից վոմանք, նրանց թվում և գյուղխորհրդի նախագահը, կուլակային տարբերի ազդեցութեան շնորհիվ քայքայիչ: Ներդրծութիւն և ունեցել բշխի մյուս անդամների վրա, պաղի ու բանջարեղենի մթերման պլաններն անկատար թողնելով, ունեցած մթերքը վաճառքի յեն հանել մասնավոր շուկայում և ստացած 3.000 ռ. գումարը շոյալիլ են: Լինքաղկոմի և Վճի ձեռք առած կտրուկ միջոցներից և բշխմը ցրելուց հետո միայն բշխի նախկին անդամներն ամենակարճ ժամանակվա ընթացքում պլանը կատարեցին հարյուր տոկոսով: Կուսկոնդիայի և Վճի նիստում բշխն ամբողջութեամբ խոստովանեց, վոր իրենց այդ վերաբերմունքն ողտազործել են դասակարգայնորեն թշնամի տարրերը՝ տեղական կուսակցական և խորհրդային զեկավարութեան դեմ պայքարն ուժեղացնելու համար:

3. Աղբարայի կազմակերպութեան անդամ՝ կուսթեկնածու, 1930 թվի կուտնտեսական Հաւարքունցան Լիպարիտը վտարվել և կուսակցութեան շարքերից ուղղատունիստական պրակտիկայի համար: Հաւարքունցանը, կորցնելով իր դասակարգային զգաստութիւնը, սերտ կերպով կապ և պահպանել կուլակների հետ և նրանց իր պաշտպանութեան տակ և առել, յերը քննվելիս և յեղել բշխում անհարգատ տարրերի խնդիրը՝ կուտնտեսութիւնից վտարելու նպատակով: Հարութիւնյանը նախորդը նրանց պատրաստել և և բշխի անդամներին խորհուրդ և տվել պաշտպանել այդ տարրերին: Հարութիւնյանը հայտարարել և, վոր իրենց գյուղում կուլակներ գոյութիւն չունեն, պայքարել և բշխի դեմ, վարկաբեկել և գյուղի զեկավար ընկերներին և հասել և այնտեղ, վոր նրանցից մեկին ծեծի յե յենթարկել:

4. Աղբարայի կազմակերպութեան անդամ Յեղոյան Արամը:

կուսանդամ 1929 թ., կուտնտեսական, վտարվել և կուսակցութիւնից աջ ուղղատունիստական պրակտիկայի համար, վորն արտահայտվել և դասակարգային գծի խեղաթյուրման, չքաղորներին արհամարհելու և կուլակային-ունեւոր ցնեստութիւններին պատասխանելու մեջ: Նա խոչընդոտ և հանդիսացել խոտի մթերման պլանի կատարմանը, հաճախ խանգարել և կուտնտեսային զիսցիպլինան և իր զեմագոգիկ յեղութիւններով աշխատել և վարկաբեկել կուս և իր զեմագոգիկ յեղութիւններով աշխատել մենատնտես համար զյուղացուն և սերտ կապ և պահպանել կուլակ-ունեւոր տարրերի հետ:

5. Ստեփանավանի կազմակերպութեան անդամ, կուսթեկնածու 1931 թվից, Խաչատրյան Նապոլեոնը, լինելով գյուղխորհրդի նախագահ, հովանավորել և կուլակային տարրերին և ոգնել սպեկուլյաններին, նրանց ցնեստութիւններ հաւաքումից ազատել և մքերումների տապաբեկում խաւոր ծառայութիւններ և մատուցել նրանց, հնարաւորութիւն տալով իրենց մքերները թիֆլիս տեղափոխել՝ ծախելու համար: Խաչատրյանի հանցագործ քաղաքականութիւն շնորհիվ մթերումների պլանները տապալվել են և շրջկոմի վորոշմամբ գյուղը բարձրացվել և սև տախտակի: Այդ արարքների համար Խաչատրյանը վտարվել և կուսակցութիւնից:

6. Վաղարշապատի կազմակերպութեան անդամ Բաբայիվ Մամիլը, կուսակցութեան անդամ 1930 թվի, վտարվել և կուսշարքերից և դատի արվել՝ 8 կուլակային ցնեստութիւնների հովանաւորելու և կոյսնեստութեան մեջ ընդունելու համար, վառնի, միւնչև նրան դատի տալը, շարունակել են մնալ կոյսնեստութեան մեջ: Շնորհիվ Բաբայիվի անտարրեր վերաբերմունքի՝ 24 հեկտար բամբակի հիվ փչացել և, հախշտակվել և կուտնտեսութեան դուշը՝ 1.500 ցանքը փչացել և, հախշտակվել և կուտնտեսական գործիքների վերանորոգութեան արժողութեամբ, գյուղատնտեսական գործիքների վերանորոգութեան արժողութեամբ, Բաբայիվը չի պայքարել գորրոգութեան թողնվել և ինքնահոսի: Բացի դրանից, նա թագցրել և բշխի մի շարք անդամների արարքները (կրոնական ծիսակատարութիւններ և այլն):

7. Ուլուխանլուի ՄՏԿայանի քաղբաժնի և շրջ. Վճի կողմից 1933 թ. մերկացվեց Նաբիմանլու գյուղի կուսբշխի բացարձակ աջ ուղղատունիստական պրակտիկան: Բշխի անդամները, կուտնտեսութեան անդամների հետ միասին, կուտնտեսութեան սեփականութիւնը սխտեմատիկորեն կողոպտելով, կուտնտեսա-

կաններին թույլ տալով անհատական ցանք կատարելու (վորը նրանց կտրել է կոլտնտեսութան արտադրությունից), տալալել են պետական պարտավորությունների կատարումը, կոլտնտեսությունը տարել են դեպի քայքայում, վորի հետևանքով 1932 թ. բամբակի պլանը կատարվել է միմիայն 30 տոկոսով: Բջիջի և կոլտնտեսության ղեկավարությունը փոխանակ անմիջապես ուղղելու թույլ տված սխալները և կիրառելու կյանքում քաղաքների տված ցուցումները (անհատական ցանքերի հանրայնացման մասին), 62 կոլսնեստականների նկատմամբ բույլ և սվել կատարյալ սաբոտաժ, վորն արահայտվել է նրանց ցանկերի միայն կես մասը հանրայնացնելով և բոլոր կոմունիստների անհատական ցանկերը քաղցնելով: Այդ նպատակով էլ հենց հանրային ցանկերը հանձնվել են կուլակային ագենների խնամքին, վորոնք կազմակերպել են հասարակական գույքի կողոպուտ և հափշտակում: Բջիջի և կոլտնտեսության ակտիվը, բջիջի քարտուղարի և կոլտնտեսության նախագահի ղեկավարությամբ, կազմակերպված ձեռք հանել և մոտ 3.000 խուրձ կոլտնտեսությանը պատկանող խոտ՝ սեփական կարիքների համար:

Այդ բոլորից յեղնելով, ԿՎՀ-ի կուսակույզի և ՇՎՀ-ն ցրել են կոլտնտեսային բջիջը, հանել են տերիտորյալ բջիջի քարտուղարին, վտարել են կուսակցությունից ու դատի տվել արտադրական բջիջի քարտուղար Ա. Կպեռովին, կոլտնտեսության նախագահ Ռիզայեվին և բջիջի ուրիշ անդամներին: Վտարվել են նրանց հետ միասին նաև գյուղի տրոյի նախագահ Նաշաֆով շաբիրը, տերիտորիալ բջիջի քարտուղար՝ Հաաանով Շուքուրը և մի շարք ուրիշներ: Այդ քաղաքների ժամանակին ձեռք առած միջոցների շնորհիվ կոլտնտեսությունը 1933 թվին ունի վորոշակի նվաճումներ՝ կոլտնտեսության քաղաքական և կազմակերպական ամրացման բնագավառում:

8. Իրիշանի ՇՎՀ-ն, հետադուտելով թթու Ջրի կոմբջիջը, պարզել է, վոր բջիջի ուղորտունիստական և անպատասխանատու արարքների, ինչպես և կոլտնտեսության վարչության՝ հանձին արարքների, ինչպես և կոլտնտեսության վարչության հանձին նրա նախագահ Իլյազ Սեփանյանի (կուսանդամ 1931 թ.) թույլ ղեկավարության հետևանքով կոլտնտեսության աշխատանքները մատնված են յեղել լիակատար ինքնահոսի, կոլտնտեսությունը 1932 թվի վերջին համարյա թե գտնվել է քայքայման նախորդակին, ապահովված չի յեղել հացահատիկով և կերով, չնայած

վոր կոլտնտեսության տրամադրության տակ յեղել են զգալի միջոցներ: Հանցագործ կերպով ծախսել ու կերել են կոլտնտեսության անասունները 87.890 ու արժողությամբ, իր նպատակին չեն ոգտագործել ստացած 27.370 ու վարկը: Այն ժամանակ, յերբ կոլտնտեսությունը սուր կարիք ուներ հացի, կոլտնտեսության նախագահ Սեփանյանն առատաձեռն կերպով բաց է թողել մեծ նախնականներին 2,200 կիլո հացահատիկ, վորից հետագայում 765 կիլոն չի գանձվել: Կոլտնտեսականներին բաց են թողնվել հոտն զներով մանր անասուններ՝ հատը 5—8 ուրբ: Քեֆեր կազմակերպելու համար: Բացակայել է ցանքերի խնամքը, կոլտնտեսությունը մեկ տարվա մեջ իր հոտից կորցրել է 251 վոչխար: Այդ-թյունը մեկ տարվա մեջ իր հոտից կորցրել է ունեցել նաև մյուս տեսակի ապիսի գրություն գոյություն և ունեցել նաև մյուս տեսակի անասունների նկատմամբ: Կոլսնեստության նախագահ Սեփանյանը կոլսնեստության ամենալավ կովը ծախել է իր ազգական մի հակահեղափոխականի, իր ազգականների անասունները պահել է կոլսնեստության ֆերմայում—կոլսնեստության հաշվին, իր վաս կովը փոխանակել է կոլսնեստության լավ կովի հետ, բույլ և սվել իր մեկ հարուստ ազգականին հնձելու կոլսնեստության խոստանքը, կոլսնեստության անասունները ծախել է իր ազգական, դասակարգայնորեն սուբյան անասունները ծախել է իր ազգական, դասակարգայնորեն սուբյան կապակածի տակ է դնում կատարված գործարքները: Կոլտնտեսության նախագահ Սեփանյանն ու կոլտնտեսության վարչության անդամ Սաբադյան Նիկոլայը վտարվել են կուսակցության շարքերից, իսկ բջիջի անցած անդամները յենթարկվել են համապատասխան կուստույթների:

Յերկու խոսք ել կուսակցության գծից կատարված «ձախ» խոտորումների դեմ սղված պայքարի մասին: Յեա կերելու լոկ միջանի որինակ:

1. Վարդան Վարդանյանը (կուսակցության անդամ 1920 թ.) Լենինականի մսի կոմբինատի գերեկտորը, թույլ է տվել կուսակցության գծի խեղաթյուրում, կուլիտ կերպով խախտել է հեղափոխական որինականությունը՝ վարչարարություն անելով մթերումների առաքելու, կատարելով ապուրինի ձեռքակալություն: Բուհների առաքելու, կատարելով ապուրինի ձեռքակալություն:

2. Ղամարլուի կազմակերպության անդամ Կարապետ Կարապետյանը (1933 թ. կուսանդամ, կոլտնտեսական, «Հարվածային Բրեգադ» թերթի աշխատակից) և կոլտնտեսության նախագահ Պետրոս Խաչատրյանը (1926 թ. կուսանդամ) ձեռն յեն յենթարկում մի գյուղացու, ստիպելով նրան ստորագրություն տալ, վոր նա

գասակարգայնորեն խորթ տարր և ու խնդրում և խորհրդային իշխանությունից իրեն գնդակահարել: Այդպիսի վարմունքի համար նրանք վտարված են կուսշարքերից և գատի տրված:

3. Աղունավանքի բլիշի անդամների քյալագյոզությունն այնտեղ և հասել, վոր նրանք քննության առնելով 4 կոլտնտեսականների դիմումը, վորոնք ցանկացել են կոլտնտեսությունից հեռանալ, վորոշում են բանասարկել նրանց ու այդպես ել անում են: Այս քյալագյոզներն ևս ստացան իրենց արժանի պատիժը:

Վերջին շրջանում կուսակցությունը հսկայական աշխատանք և կատարել թե մեծապետական և թե հայկական նացիոնալիզմի գաղափարախոսության բոլոր արտահայտությունները մեր շարքերում՝ իրենց բնումը խնդրելու համար: Այս տեսակետից բնորոշ և հայկական նացիոնալիզմի հետևյալ չափազանց բնորոշ արտահայտությունը, վոր հայտարարվեց վերջերս:

Արտաքին առևտրի ժողկոմի լիազորի նախկին տեղակալ Մարտիրոսյանը (կուսանդամ 1923 թվից) Անդր. Պետականորի սահմանամերձ բազայում (Մարգարա) ընթերիքի ժամանակ փոքր ինչ հարբած վիճակում ասել է.—

«Սատանան տանի, ի՞նչ նարկոմ եմ յես, յեթե հնարավորություն չեմ ունեցել ինձ հետ վերցնելու ուտելիքներ, կոնյակ և այլն:

Հանրապետությունը ֆուսցել և առանց մսի, իսկ յես հազար տուփ կոնսերվ շուկա դուրս բերելու համար պետք է թուլյալություն խնդրեմ Մոսկվայից և Թիֆլիսից: Մսակվան ամեն ինչ վերցրել է իր բոլի մեջ, իսկ մենք ինչպես ծառաներ կատարում ենք նրանց ցուցումները և կարգադրությունները, նրանք վոչինչ մեզ չեն թողնում...»

Անպիտան վրացիներն ամեն ինչ վերցրել են իրենց ձեռքը՝ կատարում են իրենց մոտ շինարարություն, իսկ Հայաստանի շինարարությունը կանգ է առել...

Վրացիներն ամեն տեղ Հայաստանին խոչընդոտ են հանդիսանում:

Բոլոր այս փաստերով, վոր յես թվեցի, իհարկե, չի սահմանափակվել կուսակցության պայքարն աջ և «ձախ» թեքման ու նացիոնալիզմի ազդեցության արտահայտությունների դեմ: Իմ ամբողջ զեկուցման ընթացքում յես թվեցի ձեզ բազմաթիվ որինակներ այն սխառմատիկ և անխնա պայքարից, վորը ծավա-

լել և կուսակցությունը վերջին յերկու տարում վոչ միայն ստորին ողակներում, այլև շրջանային ու հանրապետական միջանի մարմիններում գոյություն ունեցող ոպորտունիզմի բոլոր արտահայտությունները դեմ, վորի նկատմամբ հանգամանորեն և ըսպառիչ կերպով արտահայտվեց և ընկ. Ս. Խաճյանը:

Ժամանակի սղության պատճառով յես հնարավորություն չունեմ նաև քիչ թի շատ մանրամասնությամբ խոսելու մեր կուսակցության վորոշ միավորումներում և առանձին կոմունիստների մոտ յերևան յեկած դասակարգային վերաանրման, դաշնակ-կուլակ տարրերի ազդեցության տակ ընկնելու և նրանց հովա-նավորելու յերևույթներ, կուսակցականորեն քայքայված, գրա-նում կուստոմս ունեցող սրբիկաների կատարած դանազան հափը-տակումների և ուրիշ ալյանդակությունների մասին: Ինչ խոսք, վոր վերոհիշյալ՝ կոմունիստական կուսակցությանը պատկանելու հետ անհամատեղելի արարքների արմատահանման ուղղությամբ կուսակցական վերահսկիչ մարմինները կատարել են վիթխարի աշխատանք: Ինչ խոսք, վոր կուսակցության գծից յեղած բոլոր թեքումները հայտարարելով, մենք ձեռք ենք տուել անհրաժեշտ միջոցներ բոլորիկորեն խարանելու և անդունտեղը ջախջախելու ոպորտունիզմի ամենափոքրիկ նշույներն անգամ:

Ընկերներ, վերջացնելով ԿՎՀ-ԲԳՏ-ի հաշվետու զեկուցումը, չեմ կարող միջանի խոսքով չանդադառնալ վերջին ժամանակներս Յերևանի կազմակերպության մեջ դարձյալ յերևան յեկած անսկզբունք խմբակայնության այն հայտնի ոեցիդիվին, վորի արժանի գնահատականը տվին Յերևանի կուսակցական ակտիվը՝ իր զեկտեմբերի 8-ի վորոշմամբ, Անդրյերկոմը և ՀԿ(բ)Կ Կենտկոմն ու Յերևանի Կոմիտեն: Ձեզ հայտնի յես, վոր վերջին ամիսներին Հայկոմկուսի ղեկավար պոստերում աշխատող մի խումբ ընկերներ անթույլատրելի աշխատանք եյին կատարում վարկաբեկելու ՀԿ(բ) Կենտկոմի լենինյան ղեկավարու-թյունը: Անսկզբունք խմբակայնության նպատակներով գործող այդ ընկերները ջանացին վատաբանել մեր կուսակցության այդ ընկերները ջանացին վատաբանել մեր կուսակցության մանավանդ կու-ձեռք բերած հսկայական հաջողությունները, մանավանդ կու-սուերական շինարարության ասպարեզում, վարկաբեկել Կենտկոմի ներկա ղեկավարությունը՝ ի դեմս ընկ. Ս. Խաճյանի: Ահա այդ նպատակով նրանք սարքեցին նոյեմբերի 15-ի հայտնի նիստը, վորպեսզի այդպիսով հակադրեյին Յերևանի բոլորիկները

կազմակերպությունը կենտկոմի ղեկավարությունը: Սակայն, վերջին հաշվով, այդ չհաջողվեց նրանց: Անդրյերկոմի, կենտկոմի ու ԿՎՀ-ի անմիջական միջամտությամբ պարզվեց վերոհիշյալ ընկերների կուսակցականորեն անթույլատրելի վարքագծի իսկական աստուղը, և ձեռք առնվեցին համապատասխան կազմակերպական միջոցներ, վորոնք ձեռք հայտնի չեն: Այս իրողությունը մի անգամ ես շեշտեց այն հանգամանքը, վոր հատկապես տվյալ շրջանում ավելի քան կարեւոր է բարձրացնել կուսակցականների բոլորեկյան զգաստությունը և սրել պայքարը յերկու Ֆրոնտի վրա, ջախջախիչ հարված տալով «ատաման-շինայի» և անսկզբունք խմբակայնության ամենասնշան փորձերին անգամ:

Այս անգամ ես, ինչպես միշտ, Հայաստանի բոլորեկները ցույց տվին, վոր կուսակցությունն անողոք է բոլոր նրանց հանդեպ, ովքեր կփորձեն զանազան ճանապարհներով խախտել մեր շարքերի պողպատյա միաձուլությունը՝ վոր կուսակցական, կուսակցության կողմից վաղուց դատապարտված նպատակներով:

Ինչ ցույց տվեց մեր աշխատանքի ու պայքարի պրակտիկան. այն, վոր ՀամԿ (Բ) Կ կենտկոմի վորոշումը՝ կուսակցության գտման մասին՝ հերավի տեղին էր ու ժամանակին: Մեր բերած փաստերն ու նրանցից հանած յեղրակացությունները խոսում են ամենից առաջ այն մասին, վոր կենսական-քաղաքական անհրաժեշտություն է այսօր մեզ համար առաջիկա կուս-գտումը, վորի նախապատրաստման համար մեզ մոտ կատարված է բավականին աշխատանք: Սակայն այս համագումարից հետո, պետք է շարունակել ել ավելի բազմակողմանիորեն ծավալել նախապատրաստությունը՝ գտման անմիջական աշխատանքին անցնելու համար:

Կասկածից վեր է, վոր կուսակցության գտումը մեծապես կոգնի մեզ՝ մեր շարքերից դուրս շարտելու բոլոր տեսակի ոպորտունիստներին, յերկերեսանիներին, դասակարգայնորեն վերտասերվածներին և ծպտյալ տրոցկիստներին: Վոր այս Հափաղանց կարևոր է, այդ յերկում է թեկուզ այն փաստից, վոր վերջին ժամանակներս մեզ մոտ տրոցկիստները դարձյալ սկսել են աշխուժանալ ու փորձել հակահեղափոխական-դավադիր աշխատանք կատարելու խորհրդային իշխանության և լենինյան կուսակցության դեմ:

Ճես կկամենայի համագումարի ուղադրությունը հրավիրել հակահեղափոխական տրոցկիզմի թափթիվունների դեմ բոլորեկյան անհաշտ պայքարն ուժեղացնելու անհրաժեշտության վրա:

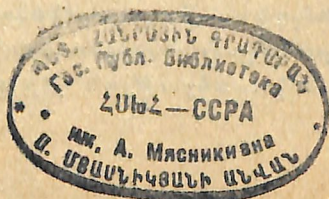
Մեր Պետքավարչությունը վերջերս յերևան հանեց տրոցկիստական-հակահեղափոխական մի խմբակ՝ Հակոբ Բաժալյանի ղեկավարությամբ: Այդ խմբակը՝ հավատարիմ հակահեղափոխական տրոցկիզմի եյությունն ու տակտիկային, կատարել է հակահեղափոխական դադտնի աշխատանք խորհրդային իշխանության դեմ: Բնորոշն այն է, վոր այդ վեղորմելի խմբակը, ինչպես պետք էր սպասել, ամենասերտ համագործակցություն է հաստատել դաշնակ թափթիվունների հետ: Այլ կերպ ել չէր կարող լինել, քանի վոր տրոցկիզմը վաղուց ի վեր հանդիսանում է բուրժուական հակահեղափոխության առաջավոր ջոկատը: Կարևոր է նշել, վոր Դաժալյանի նման տրոցկիստներ իրենց դավադրական գործունեյությունը ընթացքում վարել են յերկերեսանիություն տակտիկա, թագնված մնալով կուսակցական տոմսի տակ: Սակայն պրոլետարիատի կուսակցությունը, վորն ընկ. Սալիմի ղեկավարությամբ ջարդուփշուր արավ հակահեղափոխական տրոցկիզմը, այն կուսակցությունը, վորը ջախջախեց աջ ոպորտունիզմը և մեր յերկրում վերջնականապես ամրապնդեց սոցիալիզմի հաղթանակը, խաղառ արմատախիլ է անելու բուրժուական ռեստավրացիայի ձգտող այդ թափթիվուններին և նորանոր հաղթանակներով է սլանկելու Լենինի գործը, ընկ. Սալիմի գործը:

Ինչպես միշտ, կուսակցությունը ջարդուփշուր կանի հակահեղափոխական տրոցկիզմի ամենասնշան փորձերն անգամ, վորոնք ուղղված են պրոլետարական գիկտատուրայի անսասան հիմքերի և փառապանծ լենինյան կուսակցության դեմ: Պատմությունը վաղուց ի վեր ապացուցել է այն ճշմարտությունը, վոր շնորհիվ կուսակցության ղեկավար ընկ. Սալիմի վարած լենինյան դժի, մեր յերկրը հաստատուն է վիթխարի քայլերով առաջ է սլանում դեպի սոցիալիզմի վերջնական հաղթանակը:

Առաջին հնգամյակի և 1933 թ. պլանների փայլուն իրագործումը մի անգամ ես կոտրած տաշտակի առաջ կանգնեցրեց թե հակահեղափոխական տրոցկիզմի և թե Դաշնակցության վերջին թափթիվուններին ու աջ ոպորտունիստներին: Կուսակցությունը հաղթող դուրս յեկավ: Շարունակելով հետևողական և համառ պայքարը հանուն կուսակցության գծի անշեղ կիրառման, հա-

նուն մարքսիզմ-լենինիզմի անադարտ կենսադործման, ՀԿ (բ) Կ-ն, հաջողությամբ կատարելով իր շարքերի ստալինյան ստուգատեսը, ել ավելի կամրացնի իր շարքերի պողպատյա միաձուլությունը, ել ավելի կբարձրացնի կուսակցական ընկերների բոլշևիկյան զգաստությունը, ջախջախիչ հարված տալով ամեն գույնի ոպորտունիստներին, անսկզբունք խմբակայնության և «ատամնաշինայի» բոլոր ռեցիդիվներին, Անդրկովկասի յեղբայրական բոլշևիկյան կազմակերպությունների հետ ձեռք-ձեռքի Անդրյերկոմի և ՀԿ (բ) Կ Կենտկոմի լենինյան ղեկավարությամբ առաջ կընթանա դեպի սոցիալիզմի վերջնական հաղթանակը:

Մտադրի Ա. Տ.-Միջոյան
Հաճանքով ե տրտադրուքյան 28 հուլիտի 1934 թ.
Մտադրված ե սպազեկու 3 փետրուտի 1934 թ.
Դրազիս 7815(բ). Հտու. № 178.
Պաշիւր № 37. Տիւտ 1000. 175,000 սպ. Եօ.
Կուսեռուտի տպարան. Յետեկան.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0184633

9 ч.

ЦЕНА 70 К.

А. Галоян
ОТЧЕТ ЦЕНТРАЛЬНОЙ КОНТРОЛЬНОЙ
КОМИССИИ КП(б)У
на 9-ом съезде КП(б) У

Партиздат ЦК КП(б)У
Э р и в а н ь 1934